

დღეს დიდგორობაა:

წინაპარო, შენი ღირსი გაბგნადე!

საქართველოს

იმისთანა წმინდა საცქერეში, ბოგბინც ბუქდუბი სიფყვას, ფყილებით და ჭბბბბით ბუბბბის გაფანა ყულა უკადრინბბბბე უსაბაგლესია.

Handwritten signature

დაარსებულია 1918 წელს.

სუთუბაბათი, 12 აბვისბო, 2010 წელი.

№150 (6516)

რესპუბლიკა

ელექტრონული ფოსტა: sakresp@ayety.ge

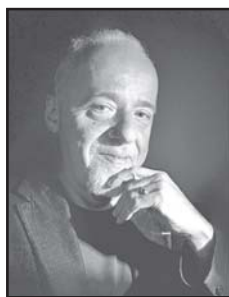
ვებ გვერდი: www.open.ge

ფასი 50 თეთრი.

სუსლი უბილია ჭვეყანას და ფსეპსს, აღამიანებინ დილი უბრავლესობა უბუბუბრობას „ბუბუბო“... ბოლასი და ვირინა არ იყოს, ზუსტად ის დრო დაბვიდბა, როსა ჩვენი „ხლზზა ბბრუბვლი“ ხელისუფლება ყველანაირად სდილობს, რომ ბოსასლეობა ჭამას გაღასჩვიოს!..

რამომ ვიქავსით ③
ორ აქლავს უუა
ბოქსეულ კოზაკად?!

„წმინდა“
ჰაულო კოელიოს
ახალი წომანი
„ბრინდა“

ჩვენი მკითხველი კარგად იცნობს ამფამინდელ მსოფლიოში ფრიად სახელგანთქმულ ბრაზილიელ მწერალს (წერს პორტუგალიურად), სიტყვის აღიარებულ ოსტატს პაულუ კოელიოს, რომლის „მისუთი მთა“, „ბლქიმიკოსი“ და „ბოგვის დღი-ური“ ახალი საუკუნის ამ პირველ ათწლეულში სხვადასხვა დროს გამოქვეყნდა „საქართველოს რესპუბლიკის“ ფურცლებზე (ქართულად გადმო-ენებული გურამ გოგიაშვილის მიერ). თავისი სამწერლო მოღვაწეობისთვის კოელიო დაჯილდო-ებულია საპატიო ლეგიონის ფრანგული ორდენით, ხოლო 2002 წელს იგი ბრაზილიის სიტყვიერების აკადემიის წევრი გახდა, 2007 წელს კი – გაეროს მშვიდობის ელჩი.

მწერლის ახალ წიგნში („ბრინდა“, გურამ ბო-გიაშვილის მიერვე გადმოთარგმანი) მოთხრო-

ბილია მთვარის ტრადიციის მოგავალი მოქლ-პრის – ახალგაზრდა ბრინდა ო' ფრინის საკ-ვირველი და მართალი ამბავი. რომანს საზუპ-ვლად უღივს ცხოვრებაში საკუთარი თავისა და საკუთარი მიზნის კიბვის კოელიოსთვის ჩვეული იღება. კოელიო გვირავინს ენა-პირით მსჯელობს რწმინდასა და რელიგიაზე, ჯადოს-ნობასა და ბრწმინდა-მბგინაზე და, რასაკვირვ-ლია, სიყვარულზე. ამ უბრალოდ და მსინარუ-ლად მოთხრობილ ამბავში თვით ჯადოსნო-ბაც კი აღაზიანის გულის ინიო მითხველივას.

„ბრინდას“ ერთ-ერთი უახლოესი ნომრინაბნ შვირგთავაზავთ.

პაულუ კოელიოს მუდმივი კავშირი აქვს თავის მკითხველებთან სანიტში www.paulocoelho.com

გადათვარ არაგული

(მთვი ვიწა)

დიდგორი

... 889 წლის 606, 1121 წლის 12 აპრილ-ტოს, დავით აღმაშენებელმა 56 ათასი მეომრით დიდგორში სასტიკად დაამარცხა თურქ-სელჩუკთა 300-ათასიანი ლაშქარი...

1
„მეფემან დავით უფროსან და ყოვლად უძრავმან გულითა... წინა განაწყობ სპა მისი და... ყოველი საქმე მუხიერად და ღონიერად ყო“
ქართლის ცხოვრება

ჯარში თავგანწირვის ნაღვერდალს ანთებდა;
... ქართველთა მხარდამხარ ყივჩაღთ, ოგოსთ, მოფრანგეთ უთხრობდა თუ მტერი სად მივფანტ-მოვფანტეთ:

... გარდადგა დავითი ლაშქრითურთ დიდგორს, ცა და დედამიწა იძროდა თითქოს...

„ - შობიდან ჩვენ ზედი გვემედა ასეთი: რამდენჯერ დავემხეთ, იმდენჯერ აღვზავდით!...“

ვინ ხმალს და ვინ ჰორლოს სინჯავდა დინჯად, აღმაშენებელი თეთრონზე იჯდა.

აროდეს დავცემულვართ არც რწმენით, არც სულით და ჩვენი ძეგლია ჩვენივე წარსული...

და ხელმოჩნდილული გამზერდა სივრცეს, ბურუსით დაფარულ მშობლიურ მიწებს.

ზრძოლებით მოგვიყვანა აქამდე გზაწვრილმა და მამაზეციერი დღეს როგორ გაგვწირავს...

იქ, სადაც სულ მალე მტრის ლაშქარს მისწავდა ჯერაც უძლეველი ჯარი ქართლოსანთა...

მისულემს სიკვდილ-სიცოცხლის პირობე, ქართველნო, აქედან უკვდავება გვიმზერს!...

2
... დუღდა ცისპირი ცისფრად და წინასწარ ილხენდნენ შაჰიც და ხალიფაც...

ნურაფინ იფიქრებს ზრძოლიდან გაქცევას, დღეს ჩვენს მოღალატეს რისხვა არ ასცდება.

წინასწარ უხდიდნენ მადლომას ალაჰს, „იყოფდნენ“ მიტაცებულ მიწებს და ალაფს...

დღეს ჩვენი სიცოცხლეც, სიკვდილიც, დიდებაც უპირველესად სამშობლოს სჭირდება.

წინასწარ ზეობდნენ და უჩნდათ არაფრად ქართლის დამარცხება - სპარსსაც და არაბსაც...

სხვის მონად, მორჩილად, ტყვედქმნილად ყოფნას არყოფნა სჯობია ამ წუთისოფლად!...“

3
- ხოლო თვით მეფე და მეფე ქართველთა

4
... და უცხო ხმაურით ცხენთა და აბჯანთა დავითის ლაშქარი საომრად დაჯარდა...

ზარდამცემ კვილით, ნალარით და ბუკით, თითქოს ამოვარდა მთებს შორის ქარბუქი...

... მზის გადასვლამდე მომხდური ხოცეს, ყოწნების ჭვარტლი ეფინა ბორცვებს...

ორასი რჩეული, ლომგული ორასი შიშისმგვრელ ყიჟინით ჩაება ზრძოლაში...

და ოდეს დადგა საღამოს უამი, ოდეს ზრძოლების მიწყნარდა ჩქამი,

მხარი მხარს უმაგრეს და ზვავად შექუჩდნენ. შუბისებრ ეკვეთნენ შემცმარ თურქ-სელჩუკებს...

არეგ-დარეგით, შიშით და ძრწოლით გარდავლეს რბენით მათ ველი ზრძოლის...

შეკრთა მტრის ლაშქარი უეცარ თავდასხმით, შეკრთა ორას კაცთან სამასიათასი...

და ამ ქვეყნიდან აღსაგველად ვინც გაგვიმეტა, თვისი მიაგეს იმ ურდოებს მაშინ ივერთა...

მარჯვნიდან დავითმა თავის ფრთა გაშალა. ზევიდან დაუარა დემეტრეს ლაშქარმა.

რამეთუ ჩვენი ამოძირკვა, გაუღებთა სურდა

გამოღებით თვით მეფე, გაღებით ძე დავითის რისხვად მოვლენილნი იყვნენ დუმანისთვის...

მთელ სამუსლიმანოს და მრავალ სულთანს:

5
„მოიკლა მუსლიმანთაგან უთვალაში რაოდენობა და დარგულ იქნა“...
ალ. ფარიბი, მუსლიმანი ისტორიკოსი

დურბეგებს, თოღრულას და კიდევ ვიღაც თულანს და ათაბაგს, ნეჭმ-ად-დინ ილღაზს...
მრავალი ტყვედ იქმნა, მრავალიც მოისრა იმ დღეს მტერ-დუმანის საქართველოსა...

ალიან-ჩალიანი

დევნილებს კვლავ ასახლებენ

ვაკ-საბურთალოს გზაზე მდებარე ავირკავკასიის ყოფილი სახელმწიფო უნივერსიტეტის შენობიდან დევნილების განმოსახლების პროცესი დაიწყო. დევნილებს ნივთების გამოტანაში, ხელისუფლების მიერ დაძირვებულ მუშაკებზე დახმარებას უზრუნველყოფენ.

ფილი ავირკავკასიის სახელმწიფო დავაშუაზის შენობაში 700-მდე დევნილი ოჯახი ცხოვრობს. ძირითადად ისინი არიან 2008 წლის აპრილის ომის შედეგად დევნილები ცხინვალის რაიონიდან და კოდორის ხეობიდან. დევნილების განმოსახლების პროცესს ლტოლვილთა სამინისტროს წარმომადგენლებიც ესწრებიან. მათი განცხადებით, 2008 წლის აპრილის ომის შედეგად დევნილი ყველა ოჯახი სახელმწიფო უნივერსიტეტის შენობაში დასახლდა. აღნიშნულ თანხას აქლავენ, ვინც განცხადება დაწერა ან განცხადებას დაწერს. რაც შეეხება, კვლავ დევნილებს აფხაზეთიდან, მათ სოფელ ფოცხოში გადაყვანას სთავაზობენ, ეს კი დევნილებისთვის მიუღებელია. ისინი ფართით დაკმაყოფილებას თვლიან მასშტაბით ითხოვენ.

სასწავლო ვიზიტით სომხები გვესტუმრენ

11 აპრილს საგარეო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოს სომხეთის კანტონისა და მინის რეესტრაციის სააგენტოს დელეგაცია ესტუმრა. სასწავლო ვიზიტის მიზანია ორ ორგანიზაციას შორის გამოცდილების გაზიარება და ურთიერთთანამშრომლობის გაღრმავება. ვიზიტის ფარგლებში სტუმრები გააცნობიან სააგენტოს საქმიანობას, გატარებულ რეკონსტრუქციას, მონაწილეობის განმარტებულ პროცედურებს და ახალ ელემენტურულ სერვისებს. ასევე გააერთიანებენ შეხვედრას სააგენტოს ავტორიზებულ

მომხმარებლებთან „უძრავი ქონების გაზარდა მოქმედ პიუნეს“ კომპანიის წარმომადგენლებთან. სასწავლო ვიზიტი 13 აპრილს დასრულდება.

დააკაგეს თაღლითი

თაღლითურად თანხის გამოკალვის ფაქტზე, თბილისის პროკურატურის საგამოძიებო ნაწილმა, მოქალაქე ბესარიონ მარტირუშოვი დააკაგა, რომელმაც მოტყუებით, მსჯავრდებულის მეუღლეს ნატო ხიჯაპაძეს 4000 ლარი გამოსცა. გამოძიებით გაირკვა, რომ 2010 წლის მარტიდან, თანხის მიღების შემდეგ, ბესარიონ მარტირუშოვი ნატო ხიჯაპაძეს ნაცნობი გავლით თანამდგომლის პირის დახმარებით, მის მეუღლეს ამირან ბერაძეს, უახლოეს მოგვალეში შეხვედრით მათთვის უფლებას ჰპირდებოდა. ბარდა ამისა, ბესარიონ მარტირუშოვი ნატო ხიჯაპაძე დაარწმუნა, რომ მისი მეუღლის ზრდადების სისხლის სამართლის საქმის განხილვის დაწყების შემდეგ, თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის კოლეგიის მოსამართლისათვის ძრთამის

გლოზისი

პოლიტიკური თვალსაზრისით ყველაზე უწყინარი, ნაკლები გნებობა...

წინააღმდეგობა დღესაც აპირებთ... კარგად არ დაამთავრეთ...

ოდნავი გადახრა მწვავე რეაქციას იწვევს მეტოქე დიდებში...

ფაქტობრივად ჩამოშორებულია იურიდიულობის მიმართ...

ვაშინგტონის მხრიდან მართლ სიტყვა „კოპანდის“ ძახილი...

საპარტიო პოლიტიკურ სექტორს დღესაც ვერ გაუშვია...

რატომ ვიქცხით ორ აქლემს შუა მოქცეულ კოზაკად?!

ოლიგარქი თამაშავს ბასენს დღეს დაწყებული შებენა...

აშშ-ს მოქარაგულად აგრესიულად ქალებს...

არ გამოუვიდათ მათი მარცხი რიგითი პარტიისათვის...

ბული იაკობაშვილის მიერ საპარტიო ტელევიზიის...

დავს ათსოვით კოლომბოს და შორაბულ რუსეთის...

ვაშინგტონის მიუღებელი პატარა კავკასიაში...

დიდ სახელმწიფოთა შორის კავკასიის საბრძოლო...

არ განლაგებდნენ სამხედრო დამკვირვებლებს...

ამერიკელთა წყალობით მსოფლიო მედიამ დედამიწას აუწყა...

კამლატ შივაშვილი, კოლმტოლოგი.

ინფორმაცია

კოლუმბია და ვენესუელა კვლავ დაამოკრდა

კოლუმბიამ და ვენესუელამ დიპლომატიური ურთიერთობების აღდგენის შესახებ შეთანხმება...

დღეს, რომელიც კოლუმბიის სამხრეთ ნაწილში მდებარე ქალაქ სანტა-მარტაში გაიმართა...

სუან მანუელ სანტოსმა აღნიშნული შეთანხმების მიღწევის შემდეგ განაცხადა...

● პარლამენტის წევრის იმუნიტეტი

საჭიროდ მიგვაჩნია პარლამენტის წევრის იმუნიტეტის მოხსნის პროცედურის დახსენება.

● საგანგებო პროკურორი

ვინაიდან პროკურატურა წარმოადგენს აღმასრულებელი ხელისუფლების შემადგენელ ნაწილს, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია საგანგებო პროკურორის ინსტიტუტის შემოღება: პარლამენტი უფლება უნდა ჰქონდეს, ხოლო დროებითი საგანგებო კომისიის მოთხოვნის შემთხვევაში ვალდებული უნდა იყოს, დანიშნოს საგანგებო პროკურორი: ა) დანაშაულის ნიშნების შემცველი განსაკუთრებული სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საკითხის გამოსაძიებლად; ბ) ხელისუფლების უმადლესი თანამდებობის პირთა საქმიანობის გამოსაძიებლად, თუ იკვეთება დანაშაულის ნიშნები.

– საგანგებო პროკურორი ანგარიშვალდებულია მხოლოდ პარლამენტის წინაშე, თავისი უფლებამოსილების განხორციელების პერიოდში მას შეუჩერდება ყველა სხვა სამსახურებრივი უფლებამოსილება;

– საგანგებო პროკურორი საქმეს გამოიძიებს იმავე უფლებამოსილებითა და შეზღუდვებით, როგორც საგანგებო უწყება;

– საგანგებო პროკურორად შეიძლება დანიშნოს მხოლოდ პირი, რომელიც არ არის საჯარო მოსამსახურე და აკმაყოფილებს მაღალი რანგის პროკურორად, ან სააპელაციო ან უზენაესი სასამართლოს მოსამართლედ გამწესების პირობებს. პარლამენტისთვის მისი კანდიდატურის წარდგენის უფლება აქვს პარლამენტის სიითი შემადგენლობის არანაკლებ ერთ მეხუთედს;

– საგანგებო პროკურორის დანიშნისათვის აუცილებელია პარლამენტის სიითი შემადგენლობის უმრავლესობის მხარდაჭერა, იმ პირობით, რომ მის არჩევას მხარს უნდა უჭერდეს საპარლამენტო ოპოზიციის უმრავლესობაც. თუ პარლამენტმა საგანგებო პროკურორი ამ წესით ვერ აირჩია, არსებულ კანდიდატურაგან მას ხმათა უმრავლესობით აირჩევენ პარლამენტის თავმჯდომარე, იურიდიულ საკითხთა, ადამიანის უფლებათა და პეტიციის კომიტეტების თავმჯდომარეები; ხმათა თანაბრად გაყოფისას გადაამწყვეტია პარლამენტის თავმჯდომარის ხმა.

● იმპიჩმენტი

დადგენილი გვაქვს იმპიჩმენტის პროცედურის გამარტივება და დაკონკრეტება. კერძოდ, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია მოქმედი კონსტიტუციით გათვალისწინებული შუალედური კენჭისყრის გაუქმება, რომლითაც სასამართლოს დასკვნის შემდეგ განისაზღვრება, ყვაროს თუ არა კენჭი თანამდებობიდან პრეზიდენტის გადაყენების საკითხს. გარდა ამისა, საჭიროდ გვგვაჩნია სასამართლოს მიერ დასკვნის მომზადების ვადისა და ამ დასკვნის მიღების შემდეგ პარლამენტში საკითხის განხილვისა და კენჭისყრის ვადების განისაზღვროს.

იმპიჩმენტის წესით თანამდებობიდან გადაყენებას უნდა ექვემდებარებოდეს საქართველოს პრეზიდენტი, მთავრობის წევრი, უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარე და წევრი, კონტროლის პალატის თავმჯდომარე და წევრი, ეროვნული ბანკის საბჭოს წევრი, მთავარი პროკურორი, გამოიძიების სახელმწიფო დეპარტამენტის დირექტორი და მართლმსაჯულების საბჭოს არჩეული წევრი მათ მიერ კონსტიტუციის დარღვევისას ან/და დანაშაულის ჩადენისას.

● კითხვა და შეკითხვა (ინტერპელაცია)

– პარლამენტის წევრი უფლებამოსილია კითხვით მიმართოს პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებულ ორგანოს, პრემიერ-მინისტრს, მინისტრს, სახელმწიფო ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ნებისმიერ წარმომადგენელს, სახელმწიფო დაწესებულებას და მიიღოს მათგან ამომწურავი პასუხი;

– საპარლამენტო ფრაქციის, აგრეთვე პარლამენტის წევრთა სულ ცოტა ათეციანი ჯგუფის უფლება აქვთ ინტერპელაციის წესით შეკითხვით მიმართონ პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებულ ორგანოს, მთავრობას, მინისტრს, რომლებიც ვალდებული არიან უპასუხონ დასმულ შეკითხვას პარლამენტის სხდომაზე. საპარლამენტო ფრაქციის, აგრეთვე პარლამენტის წევრთა სულ ცოტა ათეციანი ჯგუფის მოთხოვნის შემთხვევაში პასუხი უნდა გახდეს პარლამენტის განხილვის საგანი.

● პრეზიდენტის დეკრეტის დამტკიცება

მიგვაჩნია, რომ საგანგებო უნდა იყოს პრეზიდენტის ყველა დეკრეტის დამტკიცება და არა მხოლოდ იმ დეკრეტებისა, რომლებიც ეხება ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა შეზღუდვას. ამასთან, ამ უკანასკნელთა დამტკიცება პარლამენტის სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით უნდა ხდებოდეს, ხოლო სხვა დეკრეტებისა – დამსწრეთა უმრავლესობით, მაგრამ არანაკლებ პარლამენტის სრული შემადგენლობის ერთი მესამედისა.

აუცილებლად მიგვაჩნია, საგანგებო ან ომის მდგომარეობის გამოცხადებისას 24 საათამდე შევამციროთ პარლამენტის საგანგებო უფლებების დრო (ნაცვლად დღევანდელი 48 საათისა). ასევე უნდა შევიცოდეს პრეზიდენტის მიერ პარლამენტისთვის დეკრეტის წარდგენის დრო: პარლამენტი დეკრეტი დაუყოვნებლივ უნდა წარედგინოს. აუცილებელია განისაზღვროს დეკრეტის დამტკიცების ვადა. მიგვაჩნია, რომ ეს ვადა 48 საათს არ უნდა აღემატებოდეს და, თუ ამ ვადაში დეკრეტის დამტკიცებას კენჭი არ ეყარა, იგი დამტკიცებულად უნდა ჩაითვალოს, ხოლო თუ კენჭი ეყარა, მაგრამ არ დამტკიცდა, – ძალადაკარგულად.

რეტის დამტკიცების ვადა. მიგვაჩნია, რომ ეს ვადა 48 საათს არ უნდა აღემატებოდეს და, თუ ამ ვადაში დეკრეტის დამტკიცებას კენჭი არ ეყარა, იგი დამტკიცებულად უნდა ჩაითვალოს, ხოლო თუ კენჭი ეყარა, მაგრამ არ დამტკიცდა, – ძალადაკარგულად.

● სამართლებრივი აქტები

მიგვაჩნია, რომ აუცილებელია კონსტიტუციით განისაზღვროს საკანონმდებლო აქტების სახეები, იერარქია, მათი მიღებისა და ამოქმედების წესი, ქვეკანონური ნორმატიული აქტების მიღების/გამოცემის უფლებამოსილი პირები (საქართველოს პრეზიდენტი, მთავრობა, სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის სხვა ორგანოები, საჯარო ხელისუფლების განმახორციელებელი სხვა ორგანოები და თანამდებობის პირები), აგრეთვე ის, რომ ასეთი აქტის მიღება/გამოცემა შეიძლება მხოლოდ კონსტიტუციით ან კანონით განსაზღვრულ შემთხვევაში (ამასთანავე, კანონით უნდა განისაზღვროს ამ უფლებამოსილების მიზანი, შინაარსი და მოცულობა). მიზანშეწონილია დავადგინოთ, რომ სამართლებრივი აქტების (როგორც ნორმატიული, ასევე ინდივიდუალური) სახეები და ფორმები, მათი მომზადების, მიღების, გამოქვეყნების, ამოქმედებისა და აღრიცხვის წესები განისაზღვრება ორგანული კანონით.

VII. პრეზიდენტი

საგონგებოებრივი საკონსტიტუციო კომისია საქართველოს კონსტიტუციის ახალი რედაქციის განვრცობილი კონცეფცია

ხუმთ განვსაზღვრეთ პრეზიდენტის კონსტიტუციური სტატუსი და მისი ურთიერთობა პარლამენტსა და მთავრობასთან. ამ ნაწილში წარმოდგენილია პრეზიდენტის უფლებამოსილების ზოგიერთი სხვა მნიშვნელოვანი მახასიათებელი და მისი არჩევის წესი.

პრეზიდენტის ფუნქციებსა და მის ადგილს სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოთა სისტემაში განაპირობებს მისი, როგორც სახელმწიფოს მეთაურისა და სახელმწიფოს უმაღლესი წარმომადგენლის, სტატუსი. ამ სტატუსიდან გამომდინარე:

● მნიშვნელოვანია მისი როლი ქვეყანაში პოლიტიკური კრიზისის დასაძლევად. კერძოდ, რაც შემთხვევაში მას აქვს პარლამენტის დათხოვნის ვალდებულება, სხვა შემთხვევაში კი – დათხოვნის დისკრეციული უფლება (იხ. ნაწ. IV, „პარლამენტი – პრეზიდენტი“);

● პრეზიდენტს არა აქვს პოლიტიკური გავრთიანების წევრობისა და საარჩევნო კამპანიაში მონაწილეობის უფლება, რაც გამომწვეულია პრეზიდენტის პოლიტიკური ნეიტრალურობის აუცილებლობით;

● პრეზიდენტს უნდა ჰქონდეს სახელმწიფოს მეთაურისთვის დამახასიათებელი ისეთი უფლებამოსილებანი, როგორც:

– პარლამენტისთვის პრემიერ-მინისტრის კანდიდატურის წარდგენა და პრემიერ-მინისტრის წარდგენით მინისტრების დანიშვნა (იხ. ნაწ. IV, „მთავრობის შემადგენლობა“);

– პარლამენტის მიერ მიღებული კანონის ხელმოწერა და გამოქვეყნება;

– შეყოვნებით (სუპენიური) ვეტოს უფლება;

– სახელმწიფოს წარმომადგენლობა საერთაშორისო ურთიერთობებში;

– საერთაშორისო ხელშეკრულებათა დადება, ოღონდ, მთავრობის მიერ წარმოებული მოლაპარაკების საფუძველზე;

– ელჩების აკრედიტაცია; ელჩებისა და სხვა უმაღლესი დიპლომატიური თანამდებობის პირების დანიშვნა მთავრობის წარდგენით და პარლამენტის თანხმობით;

– უმაღლესი სამხედრო წოდებების მინიჭება მთავრობის წარდგენით;

– არჩევნების დანიშვნა;

– მოქალაქეობისა და თავშესაფრის მიცემის საკითხების გადაწყვეტა;

– შეწყობა;

– საგანგებო და ომის მდგომარეობათა გამოცხადება კონსტიტუციით განსაზღვრულ შემთხვევაში და სხვ.;

● პრეზიდენტი, როგორც სახელმწიფოს მეთაური, არის საქართველოს სამხედრო ძალების უმაღლესი მთავარსარდალი და ეროვნული თავდაცვის საბჭოს თავმჯდომარე. ომის მდგომარეობის გამოცხადების შემთხვევაში, თავდაცვის საბჭოს რჩევასა და თანხმობით, ნიშნავს სამხედრო ძალების მთავარსარდალს;

● პრეზიდენტს, როგორც სახელმწიფოს მეთაურს, რომელიც თავისი ინსტიტუციური ბუნებით მოწოდებულია დაიცავს კონსტიტუციური კანონიერება, უფლება უნდა ჰქონდეს, პარლამენტის თანხმობით შეაჩეროს თვითმმართველობის ან ტერიტორიული ერთეულების სხვა წარმომადგენლობით ორგანოთა საქ-

მიანობა, ან დაითხოვოს ისინი (იხ. ნაწ. IV, „პარლამენტი – პრეზიდენტი“); აგრეთვე, საგანგებო ან ომის მდგომარეობის დროს მთავრობის წარდგენით გამოსცეს კანონის ძალის მქონე აქტები – დეკრეტები (იხ. ნაწ. IV, „პრეზიდენტი – მთავრობა“), რომლებიც პარლამენტს უნდა წარუდგინოს დასამტკიცებლად;

პრეზიდენტს, როგორც სახელმწიფოს მეთაურსა და უმაღლეს მთავარსარდალს, პირს, რომელიც განსახიერებს ქვეყნის ერთიანობას, უფლება უნდა ჰქონდეს, მოიწვიოს მთავრობის სხდომა ქვეყნის თავდაცვის საკითხთა განსახილველად, აგრეთვე საგანგებო და ომის მდგომარეობის დროს (იხ. ნაწ. IV, „პრეზიდენტი – მთავრობა“);

● მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ პრეზიდენტი, როგორც სახელმწიფოს მეთაური, პოლიტიკურად ნეიტრალური პირი, რომელიც არ მიეკუთვნება ხელისუფლების არცერთ განშტოებას, რომელიც თავისი ინსტიტუციური ბუნებით მოწოდებულია დაიცავს კონსტიტუციური კანონიერება, თავმჯდომარეობდეს საქართველოს სასამართლო ხელისუფლების საბჭოს და მონაწილეობდეს თანამდებობაზე მოსამართლეთა გამწესებაში (იხ. ნაწ. X, „სასამართლო ხელისუფლება“).

● პრეზიდენტის აქტების თანახმდგომარეობა (კონტრასიგნაცია)

პრეზიდენტის აქტების ნამდვილობისათვის, გარდა კონსტიტუციით ან კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა, საგანგებო უნდა იყოს, აქტის შინა-

არსის მიხედვით, პარლამენტის თავმჯდომარის, პრემიერ-მინისტრის ან დარგობრივი მინისტრის თანახმდგომარეობა (კონტრასიგნაცია). პასუხისმგებლობა ამ აქტების გამო თანახმდგომარეობის ეკისრება.

● იმუნიტეტი

არ შეიძლება პრეზიდენტის დაპატიმრება ან სხვის სამართლის პასუხისმგებლობაში მიცემა, ვიდრე ის ამ თანამდებობაზე იმყოფება.

● პრეზიდენტის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტა

პრეზიდენტის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის საფუძველია თანამდებობიდან გადადგომა, უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობა, იმპიჩმენტის წესით თანამდებობიდან გადაყენება.

აუცილებლად მიგვაჩნია, კონსტიტუციით განისაზღვროს პრეზიდენტის მიერ თავისი უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის დადგენის წესი. საზოგადოებრივი საკონსტიტუციო კომისია გთავაზობთ შემდეგ წესს: პრეზიდენტის მიერ თავისი უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობას სიითი შემადგენლობის 2/3-ის უმრავლესობით ადგენს საქართველოს პარლამენტი მთავრობის დასაბუთებული წინადადების საფუძველზე. პარლამენტის ეს დადგენილება შეიძლება გასაჩივრდეს საკონსტიტუციო სასამართლოში.

● პრეზიდენტის არჩევა

პრეზიდენტის არჩევა მიზანშეწონილად მიგვაჩნია არაპირდაპირი არჩევნებით, საარჩევნო კოლეგიის ან პარლამენტის მიერ, არჩევნების პირველ ტურში კვალიფიციური (2/3-ის) უმრავლესობით. პრეზიდენტის არჩევის ასეთი წესი ქმნის პარლამენტთან, ე.ი. მთავრობასთანაც, და ტერიტორიული ერთეულების წარმომადგენლობით ორგანოებთან მისი პარმონიული თანამშრომლობის წინაპირობას, ვინაიდან იგი არა მხოლოდ არჩევის მომენტისათვის, არამედ მეტ-ნაკლებად ხანგრძლივი დროის მანძილზე* მათი კვალიფიციური უმრავლესობის მხარდაჭერით სარგებლობს**. ასეთი ვითარება, პრეზიდენტის ავტორიტეტის გათვალისწინებით, ზრდის ხელისუფლების სისტემის პარმონიული საქმიანობის პერსპექტივას. გარდა ამისა, ასეთი წესი ერთგვარი თავის დაზღვევაა ისეთი შესაძლო არასახსურველი მოვლენისაგან, როგორცაა საერთო-სახალხო არჩევნებით არჩეული პრეზიდენტის ჭარბი პოლიტიკური ამბიციის გამოწვეული მისი ლეგიტიმაციის მაღალი ხარისხით, რაც საფრთხეს შეუქმნის პოლიტიკურ სტაბილურობას.

საზოგადოებრივი საკონსტიტუციო კომისია გთავაზობთ პრეზიდენტის არჩევის შემდეგ ძირითად პირობებსა და წესს:

– საქართველოს პრეზიდენტს 5 წლის ვადით ფარულ კენჭისყრით ირჩევს საარჩევნო დარბაზი (საარჩევნო ასამბლეა) დებატების გარეშე. ერთი და იგივე პირი პრეზიდენტად შეიძლება აირჩეს მხოლოდ ორ-

* გათვალისწინებით, რომ პარლამენტის უფლებამოსილების ვადა 4 წელია, ხოლო პრეზიდენტისა – 5.

** კვალიფიციური უმრავლესობით პრეზიდენტის არჩევა განაპირობებს მის მხარდაჭერას არა მარტო საპარლამენტო უმრავლესობის, არამედ ოპოზიციის ნაწილის მიერაც.

ჯერ. თუ არჩევნები გამოიწვია პრეზიდენტის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტამ, მას არა აქვს ამ არჩევნებში მონაწილეობის უფლება;

– პრეზიდენტად შეიძლება არჩეს საარჩევნო უფლების მქონე დაბადებით საქართველოს მოქალაქე 40 წლის ასაკიდან, რომელსაც საქართველოში 15 წელი მაინც უცხოვრობია, მათ შორის, არჩევნებამდე ბოლო 5 წელი მაინც, გარდა პირისა, რომელიც იმავდროულად სხვა ქვეყნის მოქალაქეცაა;

– საარჩევნო დარბაზი (საარჩევნო ასამბლეა) შედგება პარლამენტის ყველა წევრის, აფხაზეთისა და აჭარის, საქართველოს დედაქალაქის – თბილისის, თავისთავად სხვა მხარეთა და ცხინვალის რეგიონის უმაღლეს წარმომადგენლობით ორგანოთა მიერ თავიანთი შემადგენლობიდან არჩეული დელეგატებისაგან (სულ 295 წევრი). აფხაზეთისა და აჭარის უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოები, აგრეთვე თბილისის წარმომადგენლობითი ორგანო, ირჩევენ თხუთმეტ-თხუთმეტ დელეგატს, ხოლო სამხარეო წარმომადგენლობითი ორგანოები – ათათს (სულ 145 დელეგატი). დელეგატთა არჩევნის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს უმცირესობის პროპორციული წარმომადგენლობა. დელეგატთა არჩევნები იმართება საარჩევნო დარბაზის (საარჩევნო ასამბლეის) მოწვევის შემდეგ, პრეზიდენტის არჩევნებამდე არა უგვიანეს მე-10 დღისა;

– საქართველოს პრეზიდენტის არჩევნები იმართება პრეზიდენტის უფლებამოსილების ვადის ამოწურვამდე არა უადრეს 45-ე და არა უგვიანეს 30-ე დღისა, ხოლო მისი უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შემთხვევაში – უფლებამოსილების შეწყვეტიდან არა უგვიანეს 30-ე დღისა. საარჩევნო დარბაზს (საარჩევნო ასამბლეას) იწვევს პარლამენტის თავმჯდომარე არჩევნებამდე სულ ცოტა 20 დღით ადრე;

– არჩევნები გაიმართება, თუ შეკრებას ესწრება საარჩევნო დარბაზის (საარჩევნო ასამბლეის) წევრთა სრული რაოდენობის ორ მესამედზე მეტი (197 ან მეტი). პრეზიდენტობის კანდიდატის წარდგენის უფლება აქვს საარჩევნო დარბაზის (საარჩევნო ასამბლეის) დამსწრე წევრთა მესამედზე მეტი. ერთ პირს უფლება აქვს ხელი მოაწეროს მხოლოდ ერთი კანდიდატის წარდგენა*;

– არჩევნების პირველი ტური იმართება ერთადერთი გადაცემადი ხმის სისტემით და არჩეულად ჩაითვლება კანდიდატი, რომელიც საარჩევნო დარბაზის (საარჩევნო ასამბლეის) დამსწრე წევრთა ხმების 2/3-ს მაინც მიიღებს, იმ პირობით, რომ ეს რაოდენობა საარჩევნო დარბაზის (საარჩევნო ასამბლეის) სრული შემადგენლობის ნახევარს უნდა აღემატებოდეს**;

– თუ პირველ ტურში გამარჯვებული ვერ გამოვლინდა, მაშინვე გაიმართება მეორე ტური, რომელშიც კენჭი ეყრება ორ კანდიდატს, რომლებმაც პირველ ტურში ხმების გადაცემის შედეგად სხვებზე მეტი ხმა მიიღეს. მეორე ტურში არჩეულად ჩაითვლება კანდიდატი, რომელიც მეტი ხმას მიიღებს.

VIII. აღმასრულებელი ხელისუფლება

• მთავრობა

ზემოთ განესაზღვრეთ მთავრობის კონსტიტუციური სტატუსი, მისი შექმნის წესი და ურთიერთობა პარლამენტსა და პრეზიდენტთან. ამ ნაწილში წარმოდგენილია მთავრობის სტრუქტურისა და მისი უფლებამოსილების ზოგიერთი სხვა მნიშვნელოვანი მახასიათებელი.

• მთავრობა შედგება პრემიერ-მინისტრისა და მინისტრებისაგან. პრემიერ-მინისტრი ერთ-ერთ მინისტრს განკარგულებით აკისრებს ვიცე-პრემიერის მოვალეობის შესრულებას. ვიცე-პრემიერი პრემიერ-მინისტრის არყოფნის ან თავისი მოვალეობის შესრულების დროებითი შეუძლებლობის შემთხვევაში ასრულებს პრემიერ-მინისტრის მოვალეობას.

• პრემიერ-მინისტრად შეიძლება მხოლოდ საქართველოს პარლამენტის წევრის არჩევა (პრემიერ-მინისტრის თანამდებობაზე მყოფ პარლამენტის წევრს შეუწერდება პარლამენტის წევრის უფლებამოსილება თანამდებობაზე ყოფნის პერიოდში). მინისტრად შეიძლება დაინიშნოს მხოლოდ საქართველოს პარლამენტის წევრად არჩევის უფლების მქონე პირი. პრემიერ-მინისტრად და მინისტრად შეიძლება დაინიშნოს მხოლოდ სამოქალაქო პირი. ყოფილი სამხედრო მოსამსახურე ან მასთან გათანაბრებული პირი

* ამ პირობებში კანდიდატთა რაოდენობა 4-ზე მეტი ვერ იქნება.

** კენჭისყრისას საარჩევნო დარბაზის (საარჩევნო ასამბლეის) წევრი „1“-ს უწერს იმ კანდიდატს, რომლის არჩევაც სურს, „2“-ს – იმ კანდიდატს, რომელსაც აირჩევდა, პირველი რომ არ ყოფილიყო, „3“-ს – იმ კანდიდატს, რომელსაც აირჩევდა, პირველი ორი რომ არ ყოფილიყო და ა.შ. მას შემდეგ ვაკანტის ნებისმიერი რაოდენობის პრეზიდენტი. თუ ვერც ერთმა კანდიდატმა ვერ მიიღო ახარჩევად საკმარისი რაოდენობის „ერთიანი“, არჩევნებიდან მოხსნება ბოლო ადგილზე გასული კანდიდატი და მისი ყველა ბიულეტენი გადაეცემა მათში „2“-ით აღნიშნულ კანდიდატებს. თუ ამ გადაცემის შემდეგაც არც ერთ კანდიდატს არ დაურთვდა ახარჩევად საკმარისი რაოდენობის ბიულეტენი, არჩევნებიდან მოხსნება ბოლო ადგილზე გასული კანდიდატი და მისი ყველა ბიულეტენი გადაეცემა მათში „2“-ით აღნიშნულ კანდიდატებს (თუ „2“-ით აღნიშნული იყო ბოლო ადგილზე გასული კანდიდატი, ბიულეტენი გადაეცემა „3“-ით აღნიშნულ კანდიდატს) და ა.შ., ხანამ რომელიმე კანდიდატი ახარჩევად საკმარისი რაოდენობის ხმებს არ დაგროვებს, ან ხანამ მხოლოდ ერთი კანდიდატი არ დარჩება. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში გაიმართება მეორე ტური.

ამ თანამდებობებზე შეიძლება დაინიშნოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ასეთი სამსახურიდან დათხოვნილია სულ ცოტა 3 წლით ადრე.

• პრემიერ-მინისტრსა თუ მინისტრს უფლება არა აქვს ეკავოს სხვა რაიმე თანამდებობა, გარდა პარტიულისა, ეწოდეს კომერციულ ან პროფესიულ (მათ შორის, პედაგოგიურ) საქმიანობას, შედიოდეს ამ მიზნის შექმნილი საწარმოს ხელმძღვანელობაში, დააფუძნოს საწარმო ან პქონდეს შრომის ანაზღაურების სხვა წყარო. ეს შეზღუდვა არ ვრცელდება პარტიულ საქმიანობაზე.

• პრემიერ-მინისტრი, შესაბამისად – მთავრობაც, უფლებამოსილებას იხსნის ახალარჩეული პარლამენტის წინაშე. ახალშექმნილი მთავრობის უფლებამოსილება იწყება პრემიერ-მინისტრისა და ყველა მინისტრის დანიშვნის დღიდან და გრძელდება მთავრობის გადადგომამდე.

• პრემიერ-მინისტრის გადადგომა, უფლებამოსილების შეწყვეტა ან მის მიერ თავისი უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობა 60 დღეზე მეტი ხნის განმავლობაში იწვევს მთავრობის გადადგომას სრული შემადგენლობით.

• მთავრობა გადადგარად მიიჩნევა, თუ პარლამენტმა ნდობა არ გამოუცხადა ან უნდობლობა გამოუცხადა პრემიერ-მინისტრს. მინისტრი გადადგარად მიიჩნევა, თუ პარლამენტმა გამოუცხადა უნდობლობა.

• პრემიერ-მინისტრი საქართველოს პრეზიდენტის თხოვნით, ხოლო მინისტრი პრემიერ-მინისტრის ან საქართველოს პრეზიდენტის თხოვნით, ვალდებულია გააგრძელოს თავისი მოვალეობის შესრულება მისი უფლებამოსილების დანიშვნამდე.

• მინისტრის არყოფნის შემთხვევაში მის მოვალეობას ასრულებს მინისტრის მოადგილე, ხოლო მინისტრის მიერ თავისი მოვალეობის შესრულების დროებითი შეუძლებლობის შემთხვევაში მის მოვალეობას ითავსებს ერთ-ერთი მინისტრი, რომელსაც ამ მოვალეობას პრემიერ-მინისტრის წარდგენით აკისრებს საქართველოს პრეზიდენტი არა უმეტეს 60 დღის ვადით.*

• მინისტრის მიერ თავისი უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობა 60 დღეზე მეტი ხნის განმავლობაში იწვევს მის გადადგომას.

აუცილებელია, მკაფიოდ განისაზღვროს პრემიერ-მინისტრისა თუ მინისტრის მიერ მათი უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის დადგენის პროცედურა. უამისოდ შესაძლოა მნიშვნელოვანი პრობლემა შეიქმნას პრემიერ-მინისტრის ან მინისტრის მიერ მათი უფლებამოსილების განხორციელების ვაქტობრივი შეუძლებლობისას, როდესაც იგი არ ან ვერ აცხადებს ამის შესახებ. ასეთ შემთხვევაში შესაძლოა სადავო გახდეს მისი უფლებამოსილების გადასვლის კანონიერება კონსტიტუციით განსაზღვრულ მისი მოვალეობის შემსრულებლისად.

შემოთავაზებულია უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის დადგენის შემდეგ წესი: პრემიერ-მინისტრის მიერ თავისი უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობას სითითი შემადგენლობის უმრავლესობით ადგენს საქართველოს პარლამენტი საქართველოს პრეზიდენტის დასაბუთებულ წინადადების საფუძველზე, ხოლო მინისტრის მიერ თავისი უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობას ადგენს საქართველოს პრეზიდენტი მთავრობის დასაბუთებულ წინადადების საფუძველზე.

• აუცილებელია მიგვაჩინა დადგინდეს, რომ აღმასრულებელი ხელისუფლების უფლებამოსილება, სტრუქტურა და საქმიანობის წესი განისაზღვრება კონსტიტუციითა და ორგანული კანონით, იმ პირობით, რომ არტაქცილია იმ უწყებათა შერწყმა იმ სხვაგვარი გაერთიანება, რომელიც პასუხისმგებელი არიან სამხედრო ძალებზე, სახელმწიფო უშიშროებასა და პოლიციაზე. ეს აკრძალავს უადრესად მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი სახელმწიფოს უსაფრთხოების, განსაკუთრებით, ხელისუფლების უზურპირების მცდელობის აღკვეთის, უზრუნველსაყოფად, ხოლო აღმასრულებელი ხელისუფლების სტრუქტურისა და საქმიანობის წესის ორგანული კანონით განსაზღვრა ხელს შეუწყობს სტრუქტურის სტაბილურობას.

• პრემიერ-მინისტრი განსაზღვრავს მთავრობის საქმიანობის ძირითად მიმართულებებს და, შესაბამისად, პასუხისმგებელია პარლამენტის წინაშე მთავრობის საერთო პოლიტიკის გამო. პარლამენტის მიერ მოწონებული პოლიტიკური პლატფორმის საფუძველზე პრემიერ-მინისტრი ადგენს მინისტრებისათვის ძირითად სახელმძღვანელო დებულებებს, რომელთა ფარგლებშიც მინისტრი დამოუკიდებლად და საკუთარი პასუხისმგებლობით წვევს სამინისტროს კომპეტენციის მიუთვინებულ საკითხებს, აგრეთვე ასრულებს ორგანული კანონით განსაზღვრულ სხვა ფუნქციებს.

• კონსტიტუციისა და კანონის საფუძველზე და მათ შესასრულებლად მთავრობა იღებს ნორმატიულ აქტს – დადგენილებასა და ინდივიდუალურ სამართლებრივ აქტს – განკარგულებას. მთავრობა გადაწყვეტილებას იღებს კოლექტიურად, მთავრობის წევრთა სრული შემადგენლობის უმრავლესობით. მთავრობის გადაწყვეტილებას ხელს აწერს პრემიერ-მინისტრი. თავიანთი უფლებამოსილების ფარგლებში პრემიერ-მინისტრი და მინისტრები გამოსცემენ ინდივიდუალურ სამართლებრივ აქტებს – განკარგულებებს.

* ასეთი წესი უზრუნველყოფს მინისტრის მოვალეობის შესრულებას მხოლოდ იმ პირის მიერ, რომელიც სარგებლობს ერთ შემთხვევაში მინისტრის, ხოლო მეორე შემთხვევაში – პარლამენტის ნდობით.

• გამოძიების სახელმწიფო დეპარტამენტი

დანაშაულის გამოძიებაზე პოლიტიკური თუ უწყებრივი წნეხის თავიდან აცილების მიზნით, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია გამოძიების სახელმწიფო დეპარტამენტის – აღმასრულებელი ხელისუფლების დამოუკიდებელი სტრუქტურული ერთეულის – შექმნა. აუცილებლად მიგვაჩნია საუწყებო ან უწყებათშორისი სხვა საგამოძიებო ორგანოების შექმნის აკრძალვა. გამოწვევისა: ა) პროკურატურა, რომელიც მხოლოდ მაშინ განხორციელებს დანაშაულის გამოძიებას, თუ ეჭვმიტანილი გამოძიების სახელმწიფო დეპარტამენტის პასუხისმგებელი თანამშრომელია, ბ) პარლამენტის მიერ დანიშნული საგანგებო პროკურორი და გ) პოლიცია, რომლის უფლებამოსილებაში მსუბუქი დანაშაულის გამოძიება შეიძლება დარჩეს.

გამოძიების სახელმწიფო დეპარტამენტის დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად მიზანშეწონილია, რომ მის დირექტორს 5 წლის ვადით, პარლამენტის სითითი შემადგენლობის უმრავლესობის თანხმობით, იმ პირობით, რომ მას მხარს უნდა უჭერდეს საპარლამენტო ოპოზიციის უმრავლესობაც, თანამდებობაზე ნიშნავდეს საქართველოს პრეზიდენტი, ხოლო თანამდებობიდან მისი ვადამდე გათავისუფლება უნდა შეიძლებოდეს მხოლოდ იმპიჩმენტის წესით, ან საქართველოს პრეზიდენტის დასაბუთებული გადაწყვეტილებით, პარლამენტის სითითი შემადგენლობის უმრავლესობის თანხმობის საფუძველზე.

• პროკურატურა

პროკურატურის საყოველთაოდ აღიარებული დანიშნულებიდან გამომდინარე და რეპრესიულ ინსტიტუტად მისი გადაქცევის ადკევიის უზრუნველსაყოფად, პროკურატურის ფუნქცია და მისი ადგილი სახელმწიფოს ცენტრალურ ორგანოთა სისტემაში კონსტიტუციით უნდა განისაზღვროს, ხოლო უფლებამოსილება, მოწყობა და საქმიანობის წესი – ორგანული კანონით.

პროკურატურის ფუნქცია უნდა იყოს მხოლოდ სახელმწიფო ბრალდების მხარდაჭერა და დანაშაულის გამოძიება, თუ ეჭვმიტანილი გამოძიების სახელმწიფო დეპარტამენტის პასუხისმგებელი თანამშრომელია.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ პროკურატურა იყოს იუსტიციის სამინისტროს სტრუქტურული ნაწილი, დამოუკიდებლობის მაღალი ხარისხით, კერძოდ: ა) პროკურატურას უშუალოდ ხელმძღვანელობს მთავარი პროკურორი, ბ) მთავარ პროკურორს 5 წლის ვადით, პარლამენტის სითითი შემადგენლობის უმრავლესობის თანხმობით, თანამდებობაზე ნიშნავს საქართველოს პრეზიდენტი, გ) თანამდებობიდან მისი ვადამდე გათავისუფლება შეიძლება მხოლოდ იმპიჩმენტის წესით, ან საქართველოს პრეზიდენტის დასაბუთებული გადაწყვეტილებით, პარლამენტის სითითი შემადგენლობის უმრავლესობის თანხმობის საფუძველზე, დ) პრემიერ-მინისტრის ან იუსტიციის მინისტრის უფლებამოსილების შეწყვეტა არ იწვევს მთავარი პროკურორის უფლებამოსილების შეწყვეტას.

IX. სახელმწიფო ფინანსები და კონტროლი

• სახელმწიფო ბიუჯეტი

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სახელმწიფო ბიუჯეტის მიღებისას პარლამენტისა და მთავრობის ურთიერთპასუხისმგებლობის საკითხი. ამ საკითხში პირველი სიტყვა მთავრობას, ხოლო საბოლოო სიტყვა პარლამენტს უნდა ეკუთვნოდეს. ეს ნიშნავს, რომ ბიუჯეტის პროექტის წარდგენის უფლება მხოლოდ მთავრობას უნდა აქონდეს და მისი თანხმობის გარეშე არ უნდა შეიძლებოდეს ბიუჯეტის პროექტში ისეთი ცვლილების შეტანა, რომელიც იწვევს სახელმწიფოს ხარჯის ზრდას ან შემოსავლის შემცირებას. მეორე მხრივ, მთავრობას უფლება არ უნდა აქონდეს, პარლამენტის თანხმობის გარეშე აიღოს სახელმწიფო ხესხი ან რაიმე ფინანსური ვალდებულება, აგრეთვე, გადაიტანოს ხარჯი ბიუჯეტის ერთი ნაწილიდან მეორეში.

თუ პარლამენტმა მომდევნო საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე ვერ მოახერხა სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის მიღება, მთავრობას უფლება უნდა აქონდეს, ხარჯი გასწიოს მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ ადრე ნაკისრ ვალდებულებათა შესასრულებლად და მხოლოდ წინა წლის ბიუჯეტის მიხედვით.

თუ პარლამენტმა საბიუჯეტო წლის დაწყების შემდეგ, კონსტიტუციით განსაზღვრულ 60-დღიან ვადაში, ვერ მიიღო სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონი და ვერც მთავრობა გადააყენა უნდობლობის კონსტრუქციული ვოტუმის წესით (ანუ ვერ აირჩია ახალი პრემიერ-მინისტრი), პრეზიდენტმა უნდა დაითხოვოს პარლამენტი.

პარლამენტს უფლება უნდა აქონდეს, გააკონტროლოს მთავრობის მიერ სახელმწიფო ბიუჯეტის სახსრების ხარჯვის კანონიერება და დარღვევის გამოვლენის შემთხვევაში სითითი შემადგენლობის უმრავლესობის გადაწყვეტილებით შეაჩეროს შესაბამისი ხარჯის გაწევა.

თუ სახელმწიფო ბიუჯეტის შეუსრულებლობის გამო პარლამენტმა არ დაამტკიცა სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების ანგარიში, მთავრობა უნდა გადადგეს.

თუ ახალი კანონი იწვევს მიმდინარე წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯების ზრდას, შემოსავლების შემცირებას,

რებას ან სახელმწიფოს მიერ მომდინარე წლის განმავლობაში შესასრულებელი ახალი ფინანსური ვალდებულებების აღებას, მის მისაღებად სავალდებულო უნდა იყოს მთავრობის თანხმობა. მთავრობის თანხმობა სავალდებულო არ არის, თუ შემოადინებული შედეგი მომდევნო საბიუჯეტო წელს დგება.

● კონტროლის პალატა

კონტროლის პალატის ძირითადი ფუნქცია სახელმწიფო სახსრებისა და სახელმწიფოს სხვა მატერიალურ ფასეულობათა გამოყენებისა და ხარჯვის კანონიერებისა და მიზანშეწონილობის კონტროლია. ჩვენი აზრით, იგი უნდა აკონტროლებდეს ადგილობრივი თვითმმართველობის სახსრებისა და სხვა მატერიალურ ფასეულობათა გამოყენებისა და ხარჯვის კანონიერებასაც. გარდა ამისა, მას უფლება უნდა ჰქონდეს შეამოწმოს საგადასახადო და საფინანსო-სამეურნეო კონტროლის სხვა სახელმწიფო ორგანოთა საქმიანობა, პარლამენტს წარუდგინოს საგადასახადო და სახელმწიფო კონტროლის საკითხთა მომწესრიგებელი კანონმდებლობის სრულყოფის წინადადებები.

რადგან სახელმწიფო სახსრების ძირითადი მხარჯველი ადმინისტრაციული ხელისუფლებაა, რომელიც საპარლამენტო უმრავლესობის მხარდაჭერით სარგებლობს, ობიექტური კონტროლის უზრუნველსაყოფად, მისი მაკონტროლებლის შექმნისას გადამწყვეტი სიტყვა მხოლოდ საპარლამენტო უმრავლესობას არ უნდა ეკუთვნოდეს. ამიტომ მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ კონტროლის პალატა იყოს 5-წევრიანი კოლეგიური ორგანო, რომელიც იქმნება 5 წლის ვადით. მის თავმჯდომარე ირჩევს პარლამენტი თავის წევრთა სულ ცოტა 1/5-ის მიერ წარდგენილ კანდიდატთაგან. არჩევითვის სავალდებულო უნდა იყოს პარლამენტის სიითი შემადგენლობის უმრავლესობის მხარდაჭერა, იმ პირობით, რომ მას მხარს უნდა უჭერდეს საპარლამენტო ოპოზიციის აბსოლუტური უმრავლესობაც. ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ პარლამენტმა დადგინდა ვადაში ვერ აირჩია კონტროლის პალატის თავმჯდომარე, მას, დასახელებულ კანდიდატთაგან ხმათა უმრავლესობით ირჩევს საქართველოს პრეზიდენტი, საკონსტიტუციო და უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეები, რაც ფორმდება პრეზიდენტის ბრძანებულებით, საკონსტიტუციო და უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეთა თანახმობით. ასეთი მიდგომა, ჩვენი აზრით, უზრუნველყოფს კონტროლის პალატის თავმჯდომარის პოლიტიკურ ნეიტრალობასა და მიუკერძოებლობას. რაც შეეხება პალატის წევრებს, 2 წევრი უნდა აირჩიოს პარლამენტმა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით, ხოლო 2 - საპარლამენტო ოპოზიციამ აბსოლუტური უმრავლესობით. კონტროლის პალატის თავმჯდომარისა და წევრების დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად თანამდებობიდან მათი ვადამდე გათავისუფლება უნდა შეიძლებოდეს მხოლოდ იმპიჩმენტის წესით.

● სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახური

სახელმწიფო პოლიტიკის განსახორციელებლის აუცილებელია ქვეყნის მდგომარეობის ობიექტური შეფასება. ამისათვის კი, სხვა მონაცემებთან ერთად, აუცილებელია ობიექტური სტატისტიკური ინფორმაცია. ეს ინფორმაცია საჭიროა, აგრეთვე, მთავრობის საქმიანობაზე კმედიანი საპარლამენტო კონტროლის განსახორციელებლად. ამ ამოცანის შესრულება მხოლოდ მაღალპროფესიულ, მიუკერძოებელ, მთავრობისაგან დამოუკიდებელ სამსახურს ძალუძს. ამიტომ აუცილებლად მიგვაჩნია, კონსტიტუციით განისაზღვროს, რომ სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახური არის დამოუკიდებელი, პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებული დაწესებულება;

სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახურის დირექტორს 5 წლის ვადით, პარლამენტის სიითი შემადგენლობის უმრავლესობის, მათ შორის, საპარლამენტო ოპოზიციის უმრავლესობის, თანხმობით, თანამდებობაზე ნიშნავს საქართველოს პრეზიდენტი. ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ პრეზიდენტმა დადგინდა ვადაში ვერ მიიღო შემოადინებული თანხმობა, ხმათა უმრავლესობით მას ირჩევს საქართველოს პრეზიდენტი, საკონსტიტუციო და უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარეები, რაც ფორმდება პრეზიდენტის ბრძანებულებით, საკონსტიტუციო და უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეთა თანახმობით. სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახურის დირექტორის თანამდებობიდან ვადამდე გათავისუფლება შეიძლება მხოლოდ საქართველოს პრეზიდენტის დასაბუთებული გადაწყვეტილებით, პარლამენტის სიითი შემადგენლობის უმრავლესობის თანხმობის საფუძველზე, ან იმპიჩმენტის წესით;

სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახურის ფუნქცია, უფლებამოსილება, სტრუქტურა და საქმიანობის წესი განისაზღვრება კანონით.

● საგადასახადო სისტემა

აუცილებლად მიგვაჩნია კონსტიტუციით განისაზღვროს, რომ:

გადასახადები არის საერთო-სახელმწიფოებრივი და ადგილობრივი. ამასთან, საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადებიდან საშემოსავლო და მოგების გადასახადები წარმოადგენს ზიარ გადასახადებს, რომლებიც კანონით განსაზღვრული პროპორციით ნაწილდება სახელმწიფოსა და ტერიტორიულ ერთეულებს (ავტონომიური ერთეული/მხარე და ადგილობრივი თვითმმართველობა) შორის, იმ პირობით, რომ შესაბამის წარმომადგენლობით ორგანოს უფლება უნდა ჰქონდეს თავისი წილის ფარგლებში თავად დაადგინოს გადასახადის

განაკვეთი. ადგილობრივი გადასახადები მთლიანად ადგილობრივ ბიუჯეტში უნდა შედიოდეს. ასეთი წესი ხელს შეუწყობს ცენტრალური ხელისუფლების ნებისაგან ადგილობრივი საბიუჯეტო შემოსავლების დამოუკიდებლობას და ადგილობრივ ხელისუფლებას მისცემს საკუთარი უფლებამოსილების დამოუკიდებლად განხორციელების შესაძლებლობას;

გადასახადისა და მოსაკრებლის დაწესება, აგრეთვე მათი განაკვეთების, ხოლო ადგილობრივი გადასახადისა და მოსაკრებლისთვის - განაკვეთის ფარგლებს, დადგენა შეიძლება მხოლოდ საქართველოს კანონით, ორგანული კანონის მიღებისთვის დადგინილი წესით. ასეთი წესი ხელს შეუწყობს საგადასახადო გარემოს მდგრადობას;

ადგილობრივი გადასახადისა და მოსაკრებლის შემოღება და მათი განაკვეთების დადგენა (კანონით განსაზღვრულ ფარგლებში) მხოლოდ შესაბამისი წარმომადგენლობითი ორგანოს უფლებამოსილებას;

ახალი გადასახადის ან მოსაკრებლის შემოღება, აგრეთვე მათი განაკვეთების გაზრდა კანონიერ ძალაში შედის მხოლოდ მომდევნო საბიუჯეტო წლის დაწყების შემდეგ, მაგრამ არა უადრეს მათი შემოღებიდან 3 თვისა. ასეთი წესი მეწარმეს დაიცავს მოულოდნელი რყევებისაგან და შესაძლებლობას მისცემს უკეთ დაგეგმოს თავისი საქმიანობა.

● სახელმწიფო თაყვანისცემა

საგოგალოებრივი საკონსტიტუციო კომისია საქართველოს კონსტიტუციის ახალი რედაქციის განვრცობილი კონცეფცია

● მოქალაქის უფლება-მოვალეობა

აუცილებლად მიგვაჩნია კონსტიტუციით განისაზღვროს, რომ:

- საქართველოს დაცვა საქართველოს ყოველი მოქალაქის უფლება და მოვალეობაა;

- სამხედრო ვალდებულების მოხდის ან მისი ალტერნატიული სამსახურის გავლის ფორმას, აგრეთვე ამ ვალდებულებისაგან განთავისუფლების წესს ადგენს კანონი.

● ეროვნული თავდაცვის საბჭო

ეროვნული (ანუ სახელმწიფო) უსაფრთხოების უზრუნველყოფა ხელისუფლების ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანაა და მისი შესრულება ძირითადად მთავრობას ეკისრება. ამ მრავალმხრივი ამოცანის მნიშვნელოვანი ნაწილია საგარეო აგრესიისაგან სახელმწიფოს დაცვის უზრუნველყოფა, რისთვისაც იქმნება სამხედრო ძალები. სამხედრო ძალების ფუნქციისა და სპეციფიკურობის გამო აუცილებელია მათი სრული დეპოლიტიზაცია და მათი გამოყენების აკრძალვა საშინაო პრობლემათა მოსაგვარებლად (გამონაკლისია საგანგებო მდგომარეობა). ერთი მხრივ, ამიტომ და, მეორე მხრივ, იმისათვის, რათა მშვიდობიანობის დროს ეყვალა ე.წ. ძალისხმევის სტრუქტურა არ მოექცეს ადმინისტრაციული ხელისუფლების (მთავრობის) უშუალო დაქვემდებარებაში, აუცილებლად მიგვაჩნია, სამხედრო აღმშენებლობისა და ქვეყნის თავდაცვის ორგანიზაციისათვის შეიქმნას ეროვნული თავდაცვის საბჭო, რომელსაც უხელმძღვანელებს საქართველოს პრეზიდენტი - უმაღლესი მთავარსარდალი. ომის მდგომარეობის გამოცხადების შემთხვევაში საქართველოს პრეზიდენტი ეროვნული თავდაცვის საბჭოს რჩევითა და თანხმობით ნიშნავს სამხედრო ძალების მთავარსარდალს.

ეროვნული თავდაცვის საბჭოს შემადგენლობა კონსტიტუციით, ხოლო უფლებამოსილება და საქმიანობის წესი კონსტიტუციითა და ორგანული კანონით უნდა განისაზღვროს.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ ეროვნული თავდაცვის საბჭოს შემადგენლობაში შედიოდნენ საქართველოს პრეზიდენტი, პარლამენტის თავმჯდომარე, პრემიერ-მინისტრი, საგარეო საქმეთა მინისტრი, ფინანსთა მინისტრი, თავდაცვის მინისტრი, პარლამენტის შესაბამისი კომიტეტის თავმჯდომარე, პოლიტიკური აგენტობების ადმინისტრაციული ხელისუფლებათა მეთაურები, სამხედრო ძალების მთავარი შტაბის უფროსი და საქართველოს პრეზიდენტის მიერ პარლამენტის თანხმობით დანიშნული არა უმეტეს 3 წევრისა, ხოლო ომის მდგომარეობაში - აგრეთვე მთავარსარდალი.

● სამხედრო ძალების გამოყენება

აუცილებლად მიგვაჩნია კონსტიტუციით განისაზღვროს, რომ:

საგანგებო მდგომარეობის დროს სამხედრო ძალების გამოყენება შეიძლება მხოლოდ საქართველოს პრეზიდენტის გადაწყვეტილებით, ეროვნული თავდაცვის საბჭოს თანხმობის საფუძველზე. ეს გადაწყვეტილება დაუყოვნებლივ უნდა წარუდგინოს პარლამენტს და-

სამტკიცებლად. პარლამენტის გადაწყვეტილება მიიღება მისი სრული შემადგენლობის უმრავლესობით, იმ პირობით, რომ მას მხარს დაუჭერს საპარლამენტო ოპოზიციის უმრავლესობა;

არ შეიძლება სამხედრო ძალების გამოყენება საერთაშორისო ვალდებულებათა შესასრულებლად პარლამენტის სრული შემადგენლობის უმრავლესობის თანხმობის გარეშე;

საქართველოზე თავდასხმის შემთხვევაში საქართველოს პრეზიდენტი ვალდებულია, დაუყოვნებლივ გამოაცხადოს ომის მდგომარეობა და ამის შემდეგ ეროვნული თავდაცვის საბჭოსთან შეთანხმებით უფლებამოსილია, დაიწყო სამხედრო ძალების გამოყენება. ეს გადაწყვეტილებები დაუყოვნებლივ უნდა წარუდგინოს პარლამენტს დასამტკიცებლად.

XI. სასამართლო ხელისუფლება

ხელისუფლების დანაწილების, ხელისუფლების განშტოებათა ურთიერთკონტროლისა და გაწონასწორების პრინციპის, ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის უზრუნველყოფაში განსაკუთრებული და სპეციფიკური ფუნქცია ეკისრება სასამართლო ხელისუფლებას.

საზოგადოებრივი საკონსტიტუციო კომისიის მოსახრებანი ქართული სასამართლოს კონსტიტუციური მოწყობის შესახებ, მართალია ოდნავ ფრაგმენტულად, მაგ-

რამ საკმაოდ მკაფიოდ აყალიბებს კონკრეტულ წინადადებებს, თუ როგორ უნდა მოხდეს კონსტიტუციისა და შესაბამისი კანონების მეშვეობით სასამართლოს ისეთი სისტემის შექმნა და დამკვიდრება, რომელიც მაქსიმალურად დააკმაყოფილებდა არაპოლიტიკური სახელისუფლებო განშტოებისადმი წაყენებულ საყოველთაოდ აღიარებულ მოთხოვნებს. აქ არ იგულისხმება, რომ ყველა ეს მოთხოვნა ყოველთვის თანაბრად და სრული მოცულობით არის შესასრულებელი. ეს შეუძლებელიცაა. მთავარია, რომ ისინი ერთობლიობაში განიხილებოდნენ ერთმანეთთან უწყვეტ და უმჭიდროეს კავშირში, თანაც, ოპტიმალური და დეიუკრატული წონასწორობის დაცვით, რაც გამორიცხავს ყოველთვის მათ სრულ თანაფარდობას. სხვანაირად, ხან ერთ რომელიმე (ან რამდენიმე) მოთხოვნას შეიძლება მიენიჭოს უპირატესობა და ხან მეორეს (სხვებს); რაც მთავარია, ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში ასეთი ბალანსი სათანადოდ უნდა იყოს დასაბუთებული და გამართლებული საერთო სოციალური თუ საკუთრივ სამართლებრივი პოლიტიკის დინამიკისათვის. ასეთ მიდგომას, პირობითად, დინამიკური ბალანსის პრინციპი შეიძლება ეწოდოს. სწორედ ამ პრინციპს ემყარება, არსებითად, ჩვენ მიერ შემოთავაზებული კონცეფცია, რომლის პრაქტიკულ იმპლიმენტაციას საფუძვლად უდევს ურთიერთდაპირისპირებულ, წინააღმდეგობრივ ან ურთიერთგამომრიცხველ ფაქტორთა ლეგიმეტური (სამართალმზომელობით) ანალიზის მეცნიერული მეთოდი.

კომისიამ საგანგებოდ განიხილა საქართველოსათვის უადრესად მნიშვნელოვანი და პრობლემური ერთი თემა, რომელიც უკვე აისახა კიდევ საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობაში; მაგრამ, ვინაიდან ის თავის დროზე არ გაშვებულა საკმარისი განხილვის საგანი, ხოლო რაც ვახსენებ, უპირატესად შეეხება მხოლოდ მის მეორეხარისხოვან ასპექტებს, თანაც მართლმსაჯულების ძირეულ მოთხოვნებთან შეჯერების გარეშე, ამიტომ ვცადეთ ამ ხარვეზის შევსება.

ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო

ნაფიც მსაჯულთა მონაწილეობით ზოგიერთი კატეგორიის საქმეთა განხილვის სასარგებლოდ, ჩვეულებრივ, მოიწველება: (1) მეტი დემოკრატიულობის (ხალხის ჩართულობის თვალსაზრისით); (2) შეჯიბრებითობის მეტი გარანტიისა და (3) ხალხის მხრივ მართლმსაჯულებისადმი მეტი ნდობის ფაქტორები (არგუმენტები).

1. ხალხის ჩართულობა ანუ დემოკრატიულობის მეტი ხარისხი არ წარმოადგენს მართლმსაჯულების მიზანს; იგი ოდენ საშუალებაა მისი დამოუკიდებლობისა და ნდობის მისაღწევად. სამაგიეროდ, კომპეტენტურობის, კვალიფიკაციის უქონლობის, მეტისმეტი სიძვირისა და მოუქნელობის გამო, ვერც სასამართლიანობა მიიღწევა და ვერც მისი რეალური სამართლებრივი ეფექტი. არადა, სწორედ ეს უნდა იყოს სასამართლო სისტემის მთავარი მიზანი და საზრუნავი.

2. შეჯიბრებითობა ასევე არ გახლავთ მართლმსაჯულების მიზანი; ისიც მხოლოდ საშუალებაა მხარეთა შორის თანასწორობისა და, ამის კვალობაზე, სამარ-

თლიანი გადაწყვეტილებების მიხედვით; ბიუროკრატის მხრივ მოსამართლეებზე დაუშვებელი ზეგავლენის აღსაკვეთად. სამაგიეროდ, პროფესიონალიზმის უქონლობის გამო განუზომლად იზრდება შეცდომის ალბათობა და საშიშროება. არადა, სწორედ უცდომელი მართმსაჯულების მიზანს უნდა ესწრაფვოდეს და ემსახურებოდეს უწინარესად სასამართლო ხელისუფლებას.

3. ხალხის ნდობა მათივე თანასწორთა მხრივ განხორციელებული მართლმსაჯულებისადმი იმთავითვე საეჭვო პრეზუმპციას, რომელმაც თავის დროზე (გვიან შუა საუკუნეებში) მინც შეძლო შევსრულებინა თავისი ისტორიული მისია; თუმცა, რა ხანია თავისი დრო მოსჭამა. მან დაჰკარგა თავის ადრინდელი ხიბლი და აქტუალობა, რასაც პირუთვნლად და დამაჯერებლად მოქმობს თანამედროვე სოციოლოგიური გამოკვლევები, რაც მთავარია, თავად უბირი ხალხის აზრი პროფესიულ საკითხებში ხშირად როდია პირუთვნელი და სამართლიანი. იგი ადვილად ექვემდებარება კარგად გაწაფული პროფესიონალი ადვოკატების სასამართლო რიტორიკის უძლიერეს ზემოქმედებას და ხშირად გამხდარა უმძიმეს ცდომილებათა წყარო და შემოქმედი. ამას განაპირობებს და ემატება ის გარემოებაც, რომ ნაფიც მსაჯულთა კოლეგიას არაფრის დასაბუთება არ ევალება; საკმარისია მიიხინონ, რომ „ბრალდული“ ან „არაბრალდული“ განსასჯელი. დაუსაბუთებელი ვერდიქტი კი, ცხადია, ვერადრის იქნება ბოლომდე დამაჯერებელი და ნდობის შთამაგონებელი.

ყოველივე ამის გამო, მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში ნაფიც მსაჯულთა ინსტიტუტი კარგავს თავის ავტორიტეტს და, შესაბამისად, პრაქტიკულ გამოყენებას. მრავლისმეტყველია, რომ თავისთავად სამშობლოში ინგლისში ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო სისტემის სამართლის საქმეთა მხოლოდ 20%-სა და განიხილავს, ხოლო ა.შ.შ.-ში ეს მაჩვენებელი 3,4%-ამდეა შემცირებული. შესაბამისად, განუზომლად იმძლავრა კრიტიკულმა პათოსმა და პუბლიკაციებმა ამ ინსტიტუტის საწინააღმდეგოდ. გასაგებია იქნებოდა, თუ ეს მოხდებოდა ო. ჯ. სიმფსონის საქმის კატასტროფული და აბსოლუტურად სკანდალური დასრულების შემდეგ. მაგრამ, საქმე ისაა, რომ ნაფიც მსაჯულთა სისტემის „დეკლავაციის“ პროცესი გაცილებით ადრე დაიწყო, რაც მყარ კანონზომიერების მომასწავლებელია. საგულისხმოა, რომ ამისდა მიუხედავად, აშშ ცდილობს, ნაფიც მსაჯულთა სისტემა საკულდაგულოდ დანერგოს ე.წ. „ახალი დემოკრატიის ქვეყნებში“ (SIC). მათ შორისაა საქართველო.

ქართული რეაქციის ანალიზი

ვინაიდან ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო ფაქტობრივად, ორი სრულიად განსხვავებული ბუნების სასამართლოა ერთ „სამოსში“ გამოწყობილი („ფაქტების დამდგენი“ სასამართლო პლუს „სამართლებრივი ნორმების შემფარდებელი“ სასამართლო), ამიტომ ცხადია, იგი იმდენად კი ვერ მოხსნის ქართული მართლმსაჯულების წინაშე მდგომ სერიოზულ პრობლემებს, რამდენადც შექმნის მას. თუნდაც რად დიროს ის სირთულე რომელსაც ზოგჯერ „ფაქტებისა“ და „ნორმების“, „ნორმის ფაქტიურობისა“ და „ფაქტის ნორმატიულობის“ ცნებათა ურთიერთგამიჯვნის აუცილებლობა წარმოშობს. ბუნებრივად ჩნდება კითხვა: თუ მარტივი, „ერთუჯრედიანი“ სასამართლოსათვის ვერ მოგვივლია, ნუთუ უფრო რთულ, „მრავალუჯრედიანს“ უფრო მოვუვლით. მარტო დროს და დანახარჯი რომ ვინაგარიშოთ, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო ხომ 40%-ით მეტ დროს საჭიროებს საქმეთა განსახილველად; თანაც – შესაბამისი ტრადიციების ქვეყნებში. საქართველოში ხომ არასდროს ყოფილა დამკვიდრებული ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს ტრადიცია, რადა მისი „დეკადანისი“ ჟამს უნდა შემოვიღოთ? ან, კიდევაც რომ შემოვიღოთ, იხარებს, დამკვიდრდება? ცხადია, რომ არა. სხვათაშორის, ეს უძლიერესი არგუმენტი ნაფიც მსაჯულთა სისტემის საწინააღმდეგოდ ყველაზე უფრო მჭრელი გამოდგა, როდესაც იაპონიაში ფილიპინებზე უფრო მსაჯულთა სასამართლოს აღორძინების საკითხი განიხილებოდა. საყოველთაოდ ცნობილია ისიც, თუ რა დაუძღვევლი სირთულეები შეექმნა რუსეთს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო სისტემის ექსპერიმენტული შემოღების შედეგად. საკუთრივ ამერიკულ იურიდიულ ლიტერატურაში, თვით ყველაზე უფრო ავტორიტეტულ წყაროებში აღიარებულია, რომ „მსაჯულთა სასამართლო ვერ ამართლებს სხვა სამართლებრივ სისტემებში, იგი მაინცდამაინც ამერიკულად ღირებულებების გამომხატველია...“ იქნებ ამიტომაც არის, რომ გფრ, რომლის წინააღმდეგ პროცესულად მცირე რაოდენობის საჩივარია შეტანილი სტრასბურგის სასამართლოში წარმოებაში, იხსენიებს,

* ია ჩხეიძე. მტკიცებულებათა დასაშვებობის პრობლემა სისხლის სამართლის პროცესში. „მერიდიანი“, თბილისი, 2010, გვ. 193.

** Уильям Бернард... (text partially obscured)

მაგრამ არ იყენებს და არც არასდროს გამოუყენებია ნაფიც მსაჯულთა ინსტიტუტი. თუმცა დამატებით საფუძვლად ისიც გამოდგება, რომ საკუთრივ „მშობლიურ“ ამერიკაში ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოში აზრთა თანხვედრა პროფესიონალ მოსამართლეებსა და არაპროფესიონალ მსაჯულთა შორის 78% შეადგენს, მოსამართლეთა დანარჩენ 22%-ს კი სრულად განსხვავებული აზრი აღმოაჩნდათ მართლმსაჯულების დანიშნულებაზე.*

აქედან, კომისიის ერთობ თავშეკავებული დამოკიდებულება ნაფიც მსაჯულთა ინსტიტუტის კონსტიტუციური წესით საქართველოში დაკანონებისადმი.

მოსამართლეთა უვადო გამწესება თანამდებობაზე
სასამართლოსა და მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის უძლიერეს გარანტიას უდავოდ თანამდებობაზე მოსამართლეთა უვადო გამწესების პრინციპი წარმოადგენს. ამიტომ გულდასმით უნდა შემოვამდგინოთ ხომ არ ეწინააღმდეგება მისი შემოღება სასამართლო სისტემისადმი წაყენებულ სხვა აუცილებელ მოთხოვნებს; ან კიდევ – ნებისმიერ სხვა გონივრულ მოსახრებას?

როგორც ირკვევა, ეს ის უიშვიათესი შემთხვევაა, როდესაც კონკრეტული მოთხოვნა ერთი შეხედვით გამორიცხავს სხვა მოთხოვნებთან მის აშკარა დაპირისპირებას ან შეუთავსებლობას; თუმცა, მისი დანერგვა და განხორციელება პრინციპულად ეწინააღმდეგება იმ საყოველთაოდ აღიარებულ მიზნებს, რომლებსაც ყველა ეს მოთხოვნა მის ერთობლიობაში ემსახურება. ეს გახლავთ ძლიერი და ჯანსაღი; პრესტიჟული და ავტორიტეტული; უმწიკლო, ხალხის ნდობით აღჭურვილი სასამართლო და მართლმსაჯულება.

რა მდგომარეობაა ამ მხრივ საქართველოში?

ჩვენში ჯერ კიდევ ვერ ჩამოყალიბდა და დაკომპლექტდა მაღალკვალიფიციურ, დრისულ მოსამართლეთა მეტნაკლებად სრული კორპუსი. მათი საკმაოდ დიდი ნაწილი შემწეული და ხალხის მიერ მხილებულია ხელისუფლებისადმი მეტისმეტ „მორჩილებაში“. შესაბამისად, დაბალია მათდამი ხალხის ნდობის ხარისხი. ცხადია, ასეთ მოსამართლეთა სამხედროდ გამწესება უადრესად საპატიო და საპასუხისმგებლო სახელმწიფოებრივ პოსტზე, სწორედ „მორჩილ“ მოსამართლეთა დამოუკიდებლობისა და „მორჩილებისათვის“ მათი საშვილიშვილოდ მომადლიერების ერთობ ტლანქი დემონსტრაცია იქნებოდა, ყოველად გაუმართლებელი, დაუსაბუთებელი და უსამართლო. უვადობის ფაქტორი განუსაზღვრელი ვადით დაუსშობდა სასამართლოს კარს ახალგაზრდა, ნიჭიერ, თანამედროვე ცოდნით აღჭურვილ და გაწვრთნილ – განათლებულ იურისტთა თაობებს, რითაც განუზომელი ზიანი მიადგებოდა ქართულ მართლმსაჯულებას, თანაც – დიდი მორალური დანაკარგებით. ამის შესაბამისად, არც ის არის გამორიცხული, ჩაიხახოს პერსპექტიულ იურისტთა კადრების გადინებასა თუ სხვა სხვადასხვა არაჯანსაღი ტენდენცია, რომელთაგან ზოგიერთის წინაშეა განჭვრეტა შესაძლოა არც კი იყოს შესაძლებელი.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, საზოგადოებრივ საკონსტიტუციო კომისიას სამსჯავროზე გამოაქვს კონცეპტუალურად ახალი, უვადო მოსამართლეობის „სტრუქტურული“ დანიშნულებით დატვირთვის თვალსაზრისი. ამის შესაბამისად, მოსამართლის თანამდებობაზე უვადოდ გამწესება შესაძლებელი იქნება, თუმცა, ჯერ ერთი, უადრესად მკაცრი პირობების დაცვით და პროფესიონალთა მეტისმეტად ვიწრო კატეგორიის მიმართ; მეორე მეორე, იმდენად სასამართლო დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფის დანიშნულებით კი არა, რამდენადც იმისათვის, რომ რაც შეიძლება მეტ ხანს იყვნენ შენარჩუნებული საყოველთაოდ ავტორიტეტით, ყველაზე ხანგრძლივად მოსამართლეობაში. ამით ამაღლება სასამართლოსადმი ნდობა და მისი პრესტიჟი; მომდევნო თაობებს მიეცემათ მისაბამი მაგალითი; ხოლო მართლმსაჯულების ჭეშმარიტ რაინდებს ღირსეული და დიდებით მოსილი წლები თავიანთი სახელოვანი კარიერის ბუნებრივი დასრულების კვირბადას.

ქვემოთ წარმოდგენილია ის პირობები, რომლებიც, ჩვენი აზრით, კონსტიტუციაში უნდა აისახოს, რათა სასამართლო ხელისუფლებამ შეძლოს თავისი ფუნქციის ჯეროვნად შესრულება. კერძოდ, აუცილებლად მიგვაჩნია: მოსამართლის ასაკობრივი ცენზის გაზრდა და ნამსახურობის ცენზის დაწესება; თანამდებობაზე მოსამართლის გამწესების ვადისა და წესის განსაზღვრა, უვადოდ გამწესების პირობების ჩათვლით; მართლმსაჯულების საბჭოს სრული დეკლარირება; საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლებამოსილების გაფართოება და მოსამართლედ დანიშნვის უფლების მქონე პირთა წრის შეზღუდვა.

მოსამართლის ასაკობრივი და ნამსახურობის ცენზები

პირველი ინსტანციის სასამართლოს მოსამართლედ შეიძლება იყოს საქართველოს მხოლოდ არა... (text partially obscured)

არა უმეტეს 65 წლის ასაკისა, თუ მას აქვს პირველი ინსტანციის სასამართლოში მოსამართლედ მუშაობის სულ ცოტა 5 წლის გამოცდილება, ხოლო უზენაესი სასამართლოს მოსამართლე – არანაკლებ 40 და არა უმეტეს 70 წლის ასაკისა, თუ მას აქვს სააპელაციო სასამართლოში მოსამართლედ მუშაობის სულ ცოტა 4 წლის გამოცდილება.

საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ განსახილველი საკითხების სპეციფიკურობის გამო, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ იმ პირთა წრე, ვინც შეიძლება გამწესდეს საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლედ, შეიზღუდოს უზენაესი და სააპელაციო სასამართლოების მოსამართლედ მუშაობის გამოცდილების მქონე მოსამართლეებით, სულ ცოტა 15-წლიანი პროფესიული გამოცდილების მქონე ადვოკატებითა და სწავლული იურისტებით. გარდა ამისა, მათი ასაკობრივი ცენზი განისაზღვროს 40-75 წლით.

მოსამართლის თანამდებობაზე გამწესება

პირველი ინსტანციის სასამართლოს მოსამართლეს, სასამართლო ხელისუფლების საბჭოს წარდგენით, 10 წლის ვადით, ამასთან, პირველად გამწესებისას – 5 წლის ვადით, ნიშნავს საქართველოს პრეზიდენტი. სააპელაციო სასამართლოს მოსამართლეს, სასამართლო ხელისუფლების საბჭოს წარდგენით, საქართველოს პარლამენტის სიითი შემადგენლობის უმრავლესობის თანხმობით, 15 წლის ვადით ნიშნავს საქართველოს პრეზიდენტი. უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეს საქართველოს პრეზიდენტის წარდგენით სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით, 20 წლით ან უვადოდ, ირჩევს პარლამენტი;

პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოთა თავმჯდომარეებს თავიანთი შემადგენლობიდან 5 წლის ვადით ირჩევენ ამ სასამართლოთა მოსამართლეები. იმ სასამართლოებში, სადაც მოსამართლეთა რაოდენობა სამზე ნაკლებია, თავმჯდომარეს ამ სასამართლოს მოსამართლეთაგან 5 წლის ვადით ნიშნავს საქართველოს პრეზიდენტი. ერთი და იგივე მოსამართლე ერთი და იმავე სასამართლოს თავმჯდომარედ შეიძლება აირჩეს/დაინიშნოს მხოლოდ ორი ვადით;

უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარეს ამ სასამართლოს მოსამართლეთაგან საქართველოს პრეზიდენტის წარდგენით სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით 5 წლის ვადით ირჩევს საქართველოს პარლამენტი. თავმჯდომარედ ერთი და იმავე მოსამართლის არჩევა შეიძლება მხოლოდ ორი ვადით;

საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრთა თანამდებობაზე გამწესების ვადა და წესი არ იცვლება.

მოსამართლის იმუნიტეტი

აუცილებლად მიგვაჩნია მოსამართლის იმუნიტეტის გაძლიერება და იმუნიტეტის მოხსნის პროცედურის დაზუსტება. კერძოდ:

პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოთა მოსამართლის სისხლის სამართლის დაპატიმრება, პისუსხეგებაში მიცემა, დაკავება ან დაპატიმრება, მისი ბინის, მანქანის, სამუშაო ადგილის ან პირადი განხრეკა, აგრეთვე მისი საუბრის ან შეტყობინებების მოსმენა და კორესპონდენციის ამოღება შეიძლება მხოლოდ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის თანხმობით. გამონაკლისად დანაშაულის ჩადენის ადგილზე ნივთიერი სამხილით მისი დაკავების შემთხვევა, რაც დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს საქართველოს უზენაეს სასამართლოს. თუ იგი არ მისცემს თანხმობას, დაკავებული ან დაპატიმრებული მოსამართლე დაუყოვნებლივ უნდა გათავისუფლდეს. ამ შემთხვევაში თანხმობის მიცემის საკითხი უზენაესმა სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს შესაბამისი თხოვნის მიღებიდან 48 საათის განმავლობაში;

უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის და წევრის სისხლის სამართლის პასუხისმგებებაში მიცემა, დაკავება ან დაპატიმრება, მათი ბინის, მანქანის, სამუშაო ადგილის ან პირადი განხრეკა, აგრეთვე მისი საუბრის ან შეტყობინებების მოსმენა და კორესპონდენციის ამოღება შეიძლება მხოლოდ პარლამენტის თანხმობით. გამონაკლისად დანაშაულის ჩადენის ადგილზე ნივთიერი სამხილით მისი დაკავების შემთხვევა, რაც დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს პარლამენტს. თუ პარლამენტი არ მისცემს თანხმობას, დაკავებული ან დაპატიმრებული მოსამართლე დაუყოვნებლივ უნდა გათავისუფლდეს. ყველა ამ შემთხვევაში თანხმობის მიცემას პარლამენტმა კენჭი უნდა უყაროს შესაბამისი თხოვნის მიღებიდან 48 საათის განმავლობაში;

საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრის სისხლის სამართლის პასუხისმგებებაში მიცემა, დაკავება ან დაპატიმრება, მისი ბინის, მანქანის, სამუშაო ადგილის ან პირადი განხრეკა, აგრეთვე მისი საუბრის ან შეტყობინებების მოსმენა და კორესპონდენციის ამოღება შეიძლება მხოლოდ საკონსტიტუციო სასამართლოს თანხმობით. გამონაკლისად დანაშაულის ჩადენის ადგილზე ნივთიერი სამხილით მისი დაკავების შემთხვევა, რაც დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს საკონსტიტუციო სასამართლოს. თუ იგი არ მისცემს თანხმობას, საკონსტიტუციო სასამართლოს დაკავებული ან დაპატიმრებული წევრი დაუყოვნებლივ უნდა გათავისუფლდეს. ამ შემთხვევაში თანხმობის მიცემას საკონსტიტუციო სასამართლომ კენჭი უნდა უყაროს შესაბამისი თხოვნის მიღებიდან არა უგვიანეს 48 საათისა.

● **სოციალური გარანტიები**

მიგვაჩინა, რომ მოსამართლის სოციალური გარანტიები კონსტიტუციით უნდა განისაზღვროს. კერძოდ: საკონსტიტუციო და საერთო სასამართლოების მოსამართლეთათვის გარანტირებული უნდა იყოს შრომის ისეთი პირობების შექმნა და ისეთი გასამართლოს მიცემა, რომლებიც რეალურად უზრუნველყოფს მათ დამოუკიდებლობას;

უფლებამოსილების ვადის ამოწურვის ან კონსტიტუციით დადგენილი ზღვრული ასაკის მიღწევის გამო განთავისუფლებულ მოსამართლეს უნდა ენიშნებოდეს სახელმწიფო პენსია, რომლის ოდენობა არ უნდა იყოს იმავე სასამართლოს მოსამართლის გასამართლოს ორ მესამედზე ნაკლები.

● **მართლმსაჯულების საბჭო**

სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფის მიზნით იქმნება მართლმსაჯულების საბჭო, რომელსაც თავმჯდომარეობს საქართველოს პრეზიდენტი (ამ საბჭოს ფუნქციის გათვალისწინებით, უფრო სწორი იქნება, რომ მას ერქვას მართლმსაჯულების საბჭო და არა იუსტიციის საბჭო). მიგვაჩინა, რომ აუცილებელია საბჭოს სრული დეპოლიტიზაცია და მისი უმთავრესი უფლებამოსილება, შექმნის წესი, საბჭოს წევრობის ცენზი და უფლებამოსილების ვადად შეწყვეტის საფუძვლები კონსტიტუციით უნდა განისაზღვროს. კერძოდ:

საბჭოს შემადგენლობაში შედიან საქართველოს საკონსტიტუციო და უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეები და 8 წლის ვადით არჩეული 12 წევრი, რომელთაც თანაბარი რაოდენობით ირჩევენ საქართველოს პარლამენტი (სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით) და საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენცია (კანონით დადგენილი წესით);

თუ საქართველოს პრეზიდენტი რაიმე პატივსაცემი მიზეზით ვერ ასრულებს საბჭოს თავმჯდომარის მოვალეობას, საბჭოს თავმჯდომარეობს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე;

პარლამენტი სამსამ წევრს ირჩევს სულ ცოტა 15 (10) წლის პროფესიული გამოცდილების მქონე ადვოკატთა და სწავლულ იურისტთაგან, ხოლო მოსამართლეთა კონფერენცია 6 წევრს ირჩევს მოსამართლედ მუშაობის სულ ცოტა 15 (10) წლის გამოცდილების მქონე მოსამართლეთა, მათ შორის, ყოფილ მოსამართლეთაგან;

საბჭოს წევრად არ შეიძლება ერთი და იმავე პირის არჩევა ზედიზედ მეორე ვადით;

საბჭოს წევრობა შეუთავსებელია პოლიტიკური პარტიის წევრობასთან, პოლიტიკურ საქმიანობასთან და საჯარო სამსახურთან. ეს უკანასკნელი შეზღუდვა არ ვრცელდება მოქმედ მოსამართლეზე;

საბჭოს წევრი, გარდა საქართველოს პრეზიდენტისა, საკონსტიტუციო და უზენაესი სასამართლოების თავმჯდომარეებისა და მოქმედი მოსამართლისა, იღებს კანონით დადგენილ გასამართლოს;

მართლმსაჯულების საბჭოს არჩეულ წევრს უფლებამოსილება ვადად შეუწყდება 70 წლის ასაკის მიღწევისას, აგრეთვე, თუ გადადგა თანამდებობიდან, დაკარგა საქართველოს მოქალაქეობა ან მიიღო სხვა ქვეყნის მოქალაქეობა, შეუძლებელია შეასრულოს თავისი მოვალეობა ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო, დიაგნოზის მიხედვით შეუძლებელია თანამდებობა ან ეწვეა შეუთავსებელ საქმიანობას, მის მიმართ კანონიერ ძალაში შევიდა სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი;

საბჭოს უფლებამოსილებაში უნდა შედიოდეს: პირველი ინსტანციის სასამართლოების მოსამართლეთა კანდიდატურების შესრევა და საქართველოს პრეზიდენტისთვის დასანიშნად წარდგენა;

სააკველიო სასამართლოს მოსამართლეთა კანდიდატურების პრეზიდენტისთვის წარდგენა;

ყველა ინსტანციის მოსამართლეთა დისციპლინური პასუხისმგებლობის საკითხის გადაწყვეტა;

საბჭოს უფლებამოსილება, შექმნისა და საქმიანობის წესი კონსტიტუციითა და ორგანული კანონით განისაზღვრება.

● **საკონსტიტუციო სასამართლოს უფლებამოსილება**

აუცილებლად მიგვაჩინა საკონსტიტუციო სასამართლოში კონსტიტუციური საჩივრის შეტანის უფლების მქონე პირთა წრის გაფართოება ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოებით, აგრეთვე, პოლიტიკური პარტიებით (რეფერენდუმისა და არჩევნების დანიშვნისა და მათი შედეგების კონსტიტუციურობის გამო). ასევე გასაფართოებელია საკონსტიტუციო სასამართლოს დაქვემდებარებულ საკითხთა წრე. კერძოდ, საკონსტიტუციო სასამართლო უნდა წვედრდეს დავებს:

- საქართველოს პარლამენტის ვადად დათხოვნისა და კონსტიტუციით განსაზღვრულ თანამდებობის პირთა თანამდებობაზე გამწესებისა და თანამდებობიდან განთავისუფლების კონსტიტუციურობის გამო;

- კონსტიტუციით დადგენილი პროცედურების დარღვევის გამო;

- რეფერენდუმისა და არჩევნების დანიშვნისა და მათი შედეგების კონსტიტუციურობის გამო;

- სასამართლოს საბოლოო გადაწყვეტილების კონსტიტუციურობის გამო, თუ დავის საფუძველი სასამართლოს მიერ გამოყენებული სამართლებრივი ნორმის ან/და მისი ინტერპრეტაციის კონსტიტუციურობაა (ეს ნორმა მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს სასამართლოს გადაწყვეტილებათა განხილვისა და, შესაბამისად,

აღამიანის უფლებათა დაცვის მდგომარეობის გაუმჯობესებას).

XII. ტერიტორიული სახელმწიფოებრივი მოწყობა და ადგილობრივი თვითმმართველობა

ხელისუფლების ზოგადი, ოპტიმალური ორგანიზაციის პრობლემის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია ტერიტორიული თვითმმართველობის საკითხი. თვითმმართველობას საფუძვლად უდევს სუბსიდიურობის პრინციპი: ძალაუფლება უნდა განხორციელდეს მმართველობის იმ დონეზე, რომელიც ყველაზე ახლოს არის ხალხთან. სუბსიდიურობის პრინციპი არის აუცილებელი პირობა იმისა, რომ ხელისუფლების ყველა დონეზე განხორციელდეს წარმატებული საჯარო პოლიტიკა და მის განხორციელებაში მონაწილეობა მიიღონ მოსახლეობის ფართო ფენებმა. ზედა საფეხურზე მდგომი სისტემა დაბალ საფეხურზე მდგომი სისტემის პრობლემის მოგვარებაში შეიძლება ჩაერიოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამ უკანასკნელს საკუთარი ძალებით არ შეუძლია საკითხის გადაწყვეტა.

თვითმმართველობის ორგანოთა უმთავრესი ფუნქცია არის მოსახლეობისთვის მომსახურების გაწევა, მის ყოველდღიურ საჭიროებათა დაკმაყოფილება. ამისი აუცილებელი პირობა კი მოსახლეობასთან სიახლოვეა, რაც შესაძლებლობას აძლევს მას, მუდმივი და უშუალო ურთიერთობა ჰქონდეს მის მიერვე არჩეული ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლებთან,

საგოგალოებრივი საკონსტიტუციო კომისია
საქართველოს კონსტიტუციის
ახალი რედაქციის განვრცობილი კონცეფცია

აკონტროლოს მათი საქმიანობა და უშუალოდ ჩაერთოს გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესში. რეალური თვითმმართველობის არსებობისათვის აუცილებელია 3 ძირითადი ელემენტის არსებობა:

ადმინისტრაციული დეცენტრალიზაცია – თვითმმართველობისათვის ფართო უფლებამოსილებათა გადაცემა, იმდენისა, რამდენის განხორციელება მის შესაძლებლობაშია;

პოლიტიკური დეცენტრალიზაცია – ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოების არჩევა და მათთვის გადაწყვეტილებათა დამოუკიდებლად მიღების უფლების მინიჭება საკუთარი უფლებამოსილების ფარგლებში;

ფინანსური დეცენტრალიზაცია – თვითმმართველობის უზრუნველყოფა მისი უფლებამოსილების განხორციელებისათვის აუცილებელი ფინანსური რესურსებით. გარდა თვითმმართველობის ზემოაღნიშნული ძირითადი ფუნქციისა, მისი გაძლიერება და დეცენტრალიზაცია ხელს უწყობს ადგილობრივი პოლიტიკური ელიტის შექმნას, რაც აუცილებელია, როგორც პოლიტიკური პარტიების ადგილობრივი კადრების ზრდის (და ამ გზით პოლიტიკური პლურალიზმის გაძლიერების), ისე საჯარო მოხელეთა კვალიფიციური კორპუსის ჩამოყალიბებისათვის.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მრავალ ქვეყანაში ძლიერი თვითმმართველობის დამკვიდრება სხვადასხვა სახის უმცირესობათა (პოლიტიკურ, ეთნიკურ, რელიგიურ) უფლებების დაკმაყოფილების საშუალებად იქცა ისე, რომ ამან არათუ ავნო საერთო-ეროვნულ ინტერესებს, არამედ ინტეგრაციული პროცესების გაძლიერებას შეუწყო ხელი.

თვითმმართველობის მდგრადი, ეფექტიანი სისტემის შესაქმნელად მნიშვნელოვანია სწორად განისაზღვროს თვითმმართველობის დონეთა რაოდენობა და თვითმმართველ ერთეულთა სიდიდე, რაც ყველა ქვეყანაში საკუთარი ტრადიციების, რეალობისა და საჭიროების მიხედვით უნდა გადაწყვიტოს.

ასევე მნიშვნელოვანია ერთი და იმავე დონის ერთეულთა უფლებამოსილების განსაზღვრა. საქმე ისაა, რომ, ობიექტურ მიზეზთა გამო, ერთი და იმავე დონის ტერიტორიული ერთეულები ხშირად მნიშვნელოვნად განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან ტერიტორიის სიდიდით, მოსახლეობის რაოდენობით, ეკონომიკური განვითარების დონითა და პოტენციალით, რაც შეუძლებელს ხდის მათთვის ერთი და იმავე უფლებამოსილების მინიჭებას. ამას მივეჯავრთ ე.წ. ასიმეტრიულ რეგიონალიზმად. ჩვენთან ასიმეტრიული რეგიონალიზმის აუცილებლობას აძლიერებს პოლიტიკური ავტონომიების (განსაკუთრებული უფლებამოსილების მქონე ერთეულები) არსებობაც.

თუ გადავხედავთ ევროპის ქვეყნებს, დავინახავთ, რომ, მიუხედავად იმისა, მათი მოწყობა ფედერალურია თუ უნიტარული, საშუალო ზომის ქვეყნებში (3 – 15 მილიონი მოსახლეობით) თვითმმართველობის 2 დონეა (იხ. ცხრილი).

დიდ ქალაქებს, განსაკუთრებით, დედაქალაქებს, როგორც წესი, აქვთ განსაკუთრებული სტატუსი. მათი მართვის საკვანძო საკითხია მმართველობის პირველადი ერთეულების ოპტიმალური სიდიდის დადგენა, რაც მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული. ევროპის საშუალო და

ზედა დონის მოსახლეობა	100 ათასი (პოლონეთი, ესტონეთი, აშშ) – 1 მლნ. (ესპანეთი, ნიდერლანდები) 200 ათასი – 400 ათასი (გერმანია, ვატიკანი, საფრანგეთი, შვეიცარია, ირლანდია, ფინეთი) 500 ათასი – 600 ათასი (იტალია, საფრანგეთი, უნგრეთი, რუმინეთი)
ქვედა, მუნიციპალური დონის მოსახლეობა	2 ათასი (საფრანგეთი, პორტუგალია, ჩეხეთი, სლოვაკეთი, შვეიცარია) – 20 ათასი ან მეტი (ირლანდია, ნიდერლანდები, შვეიცარია, ლიტვა, ბულგარეთი) საშუალოდ 7 – 18 ათასი (ევროპის თითქმის ყველა ქვეყანა, აშშ, რუსეთი)

მცირე ზომის ქვეყნების დედაქალაქთა უმეტესობაში მათი ადმინისტრაციული ერთეულების მოსახლეობის რაოდენობა 30-დან 60 ათასამდე მერყეობს (ბრატისლავა, ოსლო, ვენა, ვილინუსი, სტოკჰოლმი, ამსტერდამი, ბრიუსელი, სოფია, ტალინი, ზაგრები, სკოპიე და ა.შ.), ხოლო დიდი ქვეყნების დედაქალაქებში, რომლებიც მეგაპოლისებს წარმოადგენენ, ადმინისტრაციულ ერთეულებში მცხოვრებთა რიცხვი 90-დან 140 ათასამდე მერყეობს (ლონდონი, ვარშავა, პარიზი, მადრიდი, რომი). მცირე გამოწვევის გარდა, ყველა ამ ქალაქში ტერიტორიული ერთეულები თვითმმართველობის წარმომადგენელი.

ისტორიულად საქართველოში ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ორი დონის გამოყოფა შესაძლებელია: პირველი, ანუ ადგილობრივი (ქალაქი, დაბა, თემი, სოფელი) და მეორე, ანუ რეგიონული (მხარე, კუთხე)

საგოგალოებრივი საკონსტიტუციო კომისია
საქართველოს კონსტიტუციის
ახალი რედაქციის განვრცობილი კონცეფცია

საუკუნეთა განმავლობაში ისინი იქმნებოდნენ გარკვეულ, გეოგრაფიულად განსაზღვრულ, ერთიანი ეკონომიკური თუ სოციალური პირობების მქონე ტერიტორიებზე. უცხოელთა მიერ (რომი, არაბები, მონღოლები, ირანი, ოტომანთა იმპერია, რუსეთი და სხვ.) საქართველოს დაპყრობის პერიოდშიც ცალკეულ პროვინციათა საზღვრები, უცხოური ადმინისტრაციის კონტროლქვეშ ყოფნის მიუხედავად, თითქმის უცვლელი რჩებოდა. ბუნებრივია, ცალკეულ ადმინისტრაციულ ერთეულთა საზღვრების უცვლელობა განპირობებული იყო არა ჩამოყალიბებული ტრადიციის დაურღვევლობის სურვილით, არამედ ეკონომიკურ-გეოგრაფიული ფაქტორების ზეგავლენით.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, საქართველოში საზოგადოებრივი ცხოვრების მთელ რიგ სფეროებში განხორციელებული ძირეული ძვრების მიუხედავად, საბჭოური ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობა პრაქტიკულად არ შეცვლილა. ასევე, ფაქტობრივად დეკლარირების დონეზე დარჩა თვითმმართველობის ჩამოყალიბება. ეს გამოწვეული იყო ქვეყნის ხელისუფლებაში გაბატონებული აზრით, რომელიც ქვეყნისა და სახელმწიფოებრიობის გადარჩენის ერთადერთ გზად მართვის მაცენტრად ცენტრალიზებული სისტემის არსებობას გულისხმობდა.

2006 წელს არსებითად შეიცვალა ქვეყნის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობა: საერთოდ გაუქმდა ქვედა დონის (ქალაქის, დაბის, თემის, სოფლის) თვითმმართველობა და ერთადერთ თვითმმართველ ერთეულად ყოფილი რაიონების ფარგლებში ფორმირებული მუნიციპალიტეტი გამოცხადდა. ამის შედეგად ისედაც სუსტი ადგილობრივი ხელისუფლება უფრო მეტად დაშორდა მოსახლეობას. იმავდროულად გაძლიერდა ცენტრალიზაციის პროცესი. დაიწყო თვითმმართველობათა ისედაც შეკვეცილი უფლებების კიდევ უფრო შეზღუდვა. თუ 2005-2006 წლებში ეს შეზღუდვა უფრო არაფორმალური ხასიათისა იყო, 2007 წლიდან შემზღუდავი დებულებები უკვე იურიდიულადც გაფორმდა ახალი საკანონმდებლო აქტებისა და აღრე მიღებულ კანონებში ცვლილებათა შეტანის გზით. ამჟამად საქართველოს ტერიტორიული მოწყობა ფაქტობრივად ორდონიანია:

- ზედა, ე.წ. რეგიონალური დონე: აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკები, თბილისი, რომლის სტატუსიც ცალკე კანონით განისაზღვრება, და 9 რეგიონი, რომლებიც დე ფაქტო არსებობს, თუმცა კანონმდებლობით დადგენილი არ არის (ამ 9 რეგიონში დანიშნულია სახელმწიფო რწმუნებული – გუბერნატორი). 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგ აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკისა და ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიების მინიჭებულ აქვს ოკუპირებული ტერიტორიების სტატუსი;

- ქვედა დონე: 59 მუნიციპალიტეტი და ხუთი თვითმმართველი ქალაქი, თბილისის* ჩათვლით.** ამ ერ-

* თბილისი მხოლოდ ფორმალურად შეიძლება მივაკუთვნოთ ქვედა დონეს, რეალურად კი იგი ზედა დონის ერთეულის ფარგლია, თუ უფრო მეტი არა.

** ამ რაოდენობაში არ შედის ოკუპირებულ ტერიტორიებზე არსებული ერთეულები.

თეულელებში პირდაპირი არჩევნებით აირჩევა წარმომადგენლობითი ორგანო - საკრებულო, რომელიც ქმნის აღმასრულებელ ორგანოს - გამგეობას/მერიას.

ქვეყნის ტერიტორიული მოწყობის ეს მოდელი, როგორც ქვედა დონის ერთეულთა მეტისმეტად დიდი ზომის, ასევე მათი შეზღუდული უფლებამოსილებისა და ზედა დონეზე წარმომადგენლობითი ორგანოების არარსებობის გამო, პრინციპულ წინააღმდეგობაშია ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ ევროპული ქარტიის სულისკვეთებასთან და მის მოთხოვნებთან. სრულიად გაურკვეველია სოფლების, თემების, დაბებისა და ქალაქების სტატუსი და განვითარების პერსპექტივა. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსი პირობითად თუ მიესადაგება ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსს.

თვითმმართველობის არსებული სისტემის ნაკლოვანებებისა და დაბალი ეფექტიანობის გამო, აუცილებლად მიგვაჩნია მისი რეფორმირება. ცხადად ჩანს რაიონზე უფრო მცირე ზომის, მაგრამ 2006 წლამდე არსებულ ქვედა დონის ადმინისტრაციულ ერთეულებზე უფრო დიდი თვითმმართველი ერთეულების შექმნის საჭიროება, რასაც ბუნებრივად მივყავართ დღევანდელ რაიონებზე უფრო დიდი, სამხარეო (რეგიონული) დონის შექმნის აუცილებლობამდე. ამაზე მიუთითებს არა მხოლოდ ზემოთ მოყვანილი ანალიზი, არამედ განვითარებული ქვეყნების გამოცდილება.*

ამრიგად მივიღებთ ტერიტორიული მოწყობის ორდონიან სისტემას: ქვედა დონეზე - მსხვილ მუნიციპალიტეტებს, ხოლო ზედა დონეზე - ავტონომიებსა და თვითმმართველ მხარეებს (და არა ფედერაციის სუბიექტებს):

- **ქვედა დონე:** ამ დონეზე უნდა შეიქმნას დაახლოებით 350 მუნიციპალიტეტი, თითოეული საშუალოდ 10-15 ათასი მცხოვრებით, რომლებშიც გაერთიანდება საქართველოში არსებული 3766 დასახლება (ეს არ ეხება აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონს). ყველა ქალაქი, დიდი დაბა და დიდი სოფელი იქნება დამოუკიდებელი მუნიციპალიტეტი, ხოლო მცირე დაბები და სოფლები გაერთიანდება თემებში. თემებზე გაერთიანებას საფუძვლად უნდა დაედოს დასახლებათა ტრადიციული ერთეულები და თავსებადობა, ავტოფიკონომიკური და ბუნებრივი პირობები (ასეთი თემები არსებობდა როგორც შუასაუკუნეების განმავლობაში, ასევე XX საუკუნის 30-იან წლებამდე). ამ რეფორმის კრიტერიუმები უნდა იყოს ადგილობრივი ტერიტორიის, მოსახლეობის, ბუნებრივი რესურსების, ეკონომიკური პოტენციალის, საგადასახადო ბაზისა და ადგილობრივი შემოსავლების ისეთი დონის უზრუნველყოფა, რაც ადეკვატური იქნება ადგილობრივი თვითმმართველობის ქვედა დონის უფლებამოსილების განხორციელებისათვის. ასეთი რეფორმა უზრუნველყოფს ადგილობრივი თვითმმართველობის რესურსების მინიმუმდონა ზრდას და, იმავდროულად, მოსახლეობასთან ადგილობრივ ორგანოთა საკმაო სიახლოვეს, რაც გააფართოებს საზოგადოებრივ მომსახურებას, გააუმჯობესებს მის ხარისხს და უფრო ხელმისაწვდომს გახდის მას (ქვედა დონის თვითმმართველობის რესურსების გაზრდა შესაძლებელს გახდის ამჟამად არსებული რაიონის უფლებამოსილების უდიდესი ნაწილის მათთვის გადაცემას). მუნიციპალიტეტის თვითმმართველობის ორგანოებია: პირდაპირი არჩევნებით არჩეული წარმომადგენლობითი ორგანო (საკრებულო) და აღმასრულებელი ორგანო - მერია (ქალაქებში/გამგეობა (თემებში)). მერიის/გამგეობის ხელმძღვანელია მოსახლეობის მიერ პირდაპირი წესით არჩეული მერი (ქალაქში)/გამგებელი (თემში, დიდ დაბაში, დიდ სოფელში). მოსახლეობის ინტერესების დაცვის მიზნით, თემში შემაჯავალ ყველა დასახლებულ პუნქტში (გარდა თვითმმართველი ერთეულის ცენტრისა), აგრეთვე ქალაქის უბნებში, აირჩევა მამასახლისი და მხრეველითა საბჭო (საზოგადოებრივ საქვებსზე).
- **ზედა დონე** (ავტონომიები, მხარეები, დედაქალაქი):
 - **მხარე.** სამხარეო (რეგიონული) თვითმმართველობების შექმნას საფუძვლად უნდა დაედოს ტრადიციული ურთიერთობები (ბუნებრივად ჩამოყალიბებულ მხარეთა არსებობა, რომელიც, გარდა ისტორიული ფაქტორებით გამოწვეული ერთიანობისა, სოციალურ-ეკონომიკური ერთიანობაც ახასიათებთ) და **თვითმმართველობა** (საქართველოს მხარეთა უმეტესობისათვის დამახასიათებელია სხვადასხვა სახის სოციალური, ეკონომიკური და სხვა რესურსების ურთიერთშეფერხებადობა მხარის შიგნით, რაც ზრდის მათ სოციალურ-ეკონომიკურ პოტენციალს). მათ უფლებამოსილებაში უნდა იყოს საზოგადოებრივი მომსახურების ის სახეები, რომელთა განხორციელებაც ძველი ან შეუძლებელი იქნება მუნიციპალიტეტის დონეზე, ხოლო, სუბსიდიურობის პრინციპიდან გამომდინარე, არ უნდა შედიოდეს ცენტრალური ხელისუფლების უფლებამოსილებაში. მხარეთა განსაკუთრებული (ექსკლუზიური) უფლებამოსილებების განსაზღვრისას გასათვალისწინებელია მათი მნიშვნელოვანი განსხვავებული შესაძლებლობები (მოსახლეობის რაოდენობის, ტერიტორიის, ეკონომიკური პოტენციალის თვალსაზრისით). მხარეთა

* შედარებისათვის: თუ ადრე არსებული პირველი დონის თვითმმართველობებში საშუალოდ 4 354 მცხოვრები იყო, დღევანდელი მუნიციპალიტეტების მოსახლეობის საშუალო მაჩვენებელი, თბილისის გაუთვალისწინებლად, 48 380-ია. ევროპის ქვეყნების აბსოლუტურ უმრავლესობაში კი (ევროსაბჭოს 47 წევრი ქვეყნიდან - 40-ში), ისევე როგორც რიგი განვითარებული ქვეყნების (აშშ, იაპონია და ა.შ.) მუნიციპალიტეტებში, საშუალოდ 7-დან 18 ათასამდე მცხოვრებია.

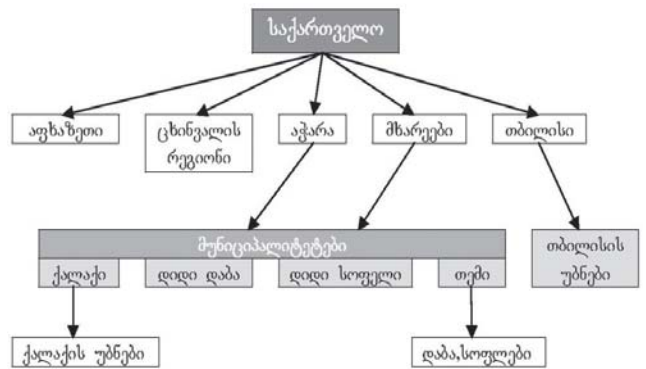
სტატუსები ერთნაირი უნდა იყოს, ხოლო განსაკუთრებული (ექსკლუზიური) უფლებამოსილებები უნდა შესაბამებოდეს მათ შესაძლებლობებს. მხარის თვითმმართველობის ორგანოებია: პირდაპირი წესით არჩეული წარმომადგენლობითი ორგანო (საბჭო) და საბჭოს მიერ შექმნილი აღმასრულებელი ორგანო - მთავრობა. მთავრობის ხელმძღვანელია საბჭოს მიერ არჩეული მმართველი;

- **დედაქალაქი.** საქართველოს დედაქალაქს - თბილისს, წვენი აზრით, უნდა ჰქონდეს მხარის სტატუსი. იგი უნდა ასრულებდეს თვითმმართველობისა და დედაქალაქისათვის კანონით მინიჭებულ განსაკუთრებულ ფუნქციებს. თბილისი უნდა დაიყოს მუნიციპალიტეტებად - უბნებად (სავარაუდოდ, 25 ერთეულად). სხვა თვითმმართველი ერთეულებისაგან განსხვავებით, დედაქალაქის უბანთა უფლებამოსილება უფრო შეზღუდული უნდა იყოს, რაც განპირობებულია ქალაქის, როგორც ერთიანი ურბანული ორგანიზმის, შეუფერხებელი ფუნქციონის საჭიროებით. თბილისის თვითმმართველობის ორგანოებია: პირდაპირი არჩევნებით არჩეული წარმომადგენლობითი ორგანო (საბჭო) და საბჭოს მიერ შექმნილი აღმასრულებელი ორგანო - მთავრობა. მთავრობის ხელმძღვანელია საბჭოს მიერ არჩეული მერი. თბილისის მუნიციპალიტეტების - უბნების თვითმმართველობის ორგანოებია: უბნის მოსახლეობის მიერ პირდაპირი არჩევნებით არჩეული უბნის საკრებულო, საკრებულოს მიერ არჩეული უბნის გამგებელი და მისი წარდგენით დამტკიცებული გამგეობა;

- **ავტონომიები:**
აჭარა - სახელმწიფოებრივ-ტერიტორიული მოწყობისა და თვითმმართველობის პრინციპების შესაბამისად აჭარას უნდა ჰქონდეს ავტონომიისათვის მიკუთვნებული (1) განსაკუთრებული, (2) სახელმწიფოსაგან დელეგირებული, (3) ცალკე კანონით განსაზღვრული, ერთობლივ უფლებამოსილებას მიკუთვნებული უფლებამოსილებები. აჭარის ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოთა სისტემა - უმაღლესი საბჭო და მთავრობა - უნდა დაეფუძნოს საპარლამენტო რესპუბლიკის მოდელს და მისი შექმნა დამოკიდებული არ უნდა იყოს საქართველოს ხელისუფლებაზე;

აფხაზეთი და ცხინვალის რეგიონი - აფხაზეთსა და ყოფილ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქს უნდა ჰქონდეთ განსაკუთრებული სტატუსები, რომლებიც, ისევე როგორც მათი სახელწოდებები, არსებული პრობლემის პოლიტიკური გადაწყვეტის პროცესში უნდა გადაწყვედეს.

ტერიტორიული მოწყობის ეს სისტემა სქემატურად შემდეგნაირად გამოიყურება:

ამ კონცეფციის შესაბამისი რეფორმა, განსაკუთრებით, ქვედა დონის თვითმმართველობათა შექმნა, საკმაოდ დიდ დროს მოითხოვს და ეს დრო კონსტიტუციის გარდამავალი დებულებებით უნდა განისაზღვროს.

მიგვაჩნია, რომ წარმოდგენილი კონცეფციის ძირითადი დებულებები კონსტიტუციით უნდა განისაზღვროს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, შეუძლებელი გახდება თანამიმდევრული რეფორმის განხორციელება და მდგრადი სისტემის ჩამოყალიბება, რაც უფრო გააძვირებს ზემოაღნიშნულ პრობლემებს. კერძოდ, კონსტიტუციით უნდა განისაზღვროს:

- საქართველოს ტერიტორიული სახელმწიფოებრივი მოწყობისა და თვითმმართველობის სტრუქტურა: აფხაზეთი, აჭარა, ცხინვალის რეგიონი და მხარეთა ჩამონათვალი, აგრეთვე ადგილობრივი თვითმმართველობის სტრუქტურა (გარდამავალ დებულებებში უნდა აღინიშნოს, რომ აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის სტატუსები განისაზღვრება უფლებამოსილებათა გამოყენების პრინციპის საფუძველზე, არსებული პრობლემების პოლიტიკური გადაწყვეტის პროცესში და აისახება კონსტიტუციაში);
- აჭარის, მხარეთა, დედაქალაქისა და მუნიციპალიტეტთა მმართველობის სისტემები და მათი შექმნის წესი, განსაკუთრებულ (ექსკლუზიური) უფლებამოსილებას (როგორც სავალდებულოს, ასევე ნებაყოფლობით) და საერთო უფლებამოსილებას მიკუთვნებული საკითხები, აგრეთვე აჭარის კონსტიტუციის მიღების წესი;
- თვითმმართველ ერთეულებს აქვთ თავისი ტერიტორია, სახელწოდება, თვითმმართველი ერთეულის ცენტრი, საკუთარი ქონება (მათ შორის, განუსხვისებელი ქონება), საკუთარი შემოსავლები, დამოუკიდებელი ბიუჯეტი;
- აჭარის, მხარეთა, დედაქალაქისა და მუნიციპალიტეტთა საბიუჯეტო მოწყობა ეფუძნება ქვეყნის საბიუჯეტო სისტემის ერთიანობის, ყოველმხომცველობის, გამჭვირვალობის, დამოუკიდებლობის, ანგარიშგაღებულობის, გამოთანაბრების, დაბალანსების, მიზნობრივობისა და უნივერსალურობის პრინციპებს; მათი

ბიუჯეტების საკუთარი შემოსულობები შედგება საგადასახადო შემოსავლების (ადგილობრივი გადასახადებისა და ზიარი საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადების), არასაგადასახადო შემოსავლების, კაპიტალური შემოსავლების, გამოთანაბრებითი ტრანსფერების (მხოლოდ მუნიციპალიტეტებისათვის), მიზნობრივი და კაპიტალური ტრანსფერების (მხარეებისთვის), გრანტებისა და სესხებისაგან;

- ადგილობრივი გადასახადების სახეები, ზღვრული განაკვეთები და გადასახადისაგან განთავისუფლების პირობები დგინდება საქართველოს კანონით, ხოლო მათი შემოდება და კონკრეტული განაკვეთის დადგენა ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებამოსილებაა; ადგილობრივი გადასახადები მთლიანად ადგილობრივ ბიუჯეტში უნდა შედიოდეს; მოგებისა და საშემოსავლო გადასახადები წარმოადგენს ზიარ გადასახადებს და კანონით განისაზღვრება ამ გადასახადებთან მხარისა და თვითმმართველობის კუთვნილი წილი, თანაც იმ პირობით, რომ შესაბამის წარმომადგენლობით ორგანოს ჰქონდეს თავისი წილის ფარგლებში გადასახადის განაკვეთის დადგენის უფლება.

XIII. კონსტიტუციის გადარჩევა

კონსტიტუციის მდგრადობის უზრუნველსაყოფად აუცილებლად მიგვაჩნია მისი შეცვლის პროცედურის მკვეთრად გართულება. საზოგადოებრივი საკონსტიტუციო კომისია გათავაზობს კონსტიტუციის შეცვლის შემდეგ წესს:

- კონსტიტუციის გადასინჯვის კანონპროექტის შეტანის უფლება აქვთ მხოლოდ პარლამენტის წევრთა ერთ მე-სამედსა და არანაკლებ 200 000 ამომრჩეველს.

- ამ სუბიექტთა მიერ მომზადებული კონსტიტუციის გადასინჯვის კანონპროექტი წარედგინება საქართველოს პარლამენტს, რომელიც ქმნის სახელმწიფო საკონსტიტუციო კომისიას და მას გადასცემს განხილვად. კომისიაში თანაბრად უნდა იქნეს წარმოდგენილი ყველა ის პარტია, რომელმაც ბოლო საპარლამენტო არჩევნების შედეგად მოიპოვა მანდატი. კომისიაში მიწვეულ უნდა იქნენ ასევე კონსტიტუციური სამართლის აღიარებული სპეციალისტები იმ პირობით, რომ მათი რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს კომისიის დანარჩენ წევრთა 1/4-ს. ამის შემდეგ კომისია აქვეყნებს პროექტს საყოველთაო სახალხო განხილვისათვის, რომელიც 1 თვე მაინც უნდა გაგრძელდეს. კომისია საჯარო განხილვის გათვალისწინებით მომზადებულ დასკვნას პარლამენტს წარუდგენს და საჯაროდ აქვეყნებს კომისიის შექმნიდან არა უადრეს 2 და არა უგვიანეს 3 თვისა. პარლამენტის პლენარულ სხდომაზე კანონპროექტის განხილვა იწყება დასკვნის გადაცემიდან ერთი თვის შემდეგ.

- აუცილებლად მიგვაჩნია საკონსტიტუციო კონტროლის მექანიზმის შემოღება კონსტიტუციის გადასინჯვის პროცესში: სახელმწიფო საკონსტიტუციო კომისია კონსტიტუციის გადასინჯვის პროექტის მიღებიდან 5 დღის ვადაში მას გადასცემს საკონსტიტუციო სასამართლოს, რომელიც ადგენს გადასინჯვის პროცესის დაწყების კონსტიტუციურობას. თუ სასამართლო დაადგენს კონსტიტუციასთან ინიციატივის განხორციელების შეუხაზამობას, კონსტიტუციის გადასინჯვის პროცესი წყდება.

- კონსტიტუციის გადასინჯვის პროექტი მიღებულად ჩაითვლება, თუ მას ორი მოსმენით მხარს დაუჭერს საქართველოს პარლამენტის სრული შემადგენლობის სულ ცოტა 2/3. თუ საპარლამენტო უმრავლესობა ფლობს პარლამენტის სრული შემადგენლობის 2/3-ს, იმისათვის, რათა კონსტიტუციის გადასინჯვის პროექტი მიღებულად ჩაითვალოს, მას მხარი უნდა დაუჭიროს საპარლამენტო ოპოზიციის აბსოლუტურმა უმრავლესობამაც. ასეთი წესი დაგვაზღვევს ვიწროპარტიული ინტერესებით გამოწვეული კონსტიტუციური ცვლილებებისაგან და უზრუნველყოფს კონსტიტუციის მდგრადობას.

- კონსტიტუციის ცვლილება ძალაში შედის მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მას ზემოაღნიშნული ხმათა უმრავლესობით, ერთი მოსმენით, მიიწონებს შემდეგი მოწვევის პარლამენტიც.

- კონსტიტუციის გადასინჯვის კანონს პრეზიდენტისათვის გადაცემამდე, პარლამენტი კანონის მიღებიდან 5 დღის ვადაში გადასცემს საკონსტიტუციო სასამართლოს, რომელიც განიხილავს და ადგენს კონსტიტუციის გადასინჯვის პროცედურის კონსტიტუციურობას. თუ სასამართლო დაადგენს მის არაკონსტიტუციურობას, მიღებული ცვლილება ბათილია.

- კონსტიტუციის გადასინჯვის კანონს ხელს აწერს და აქვეყნებს საქართველოს პრეზიდენტი. მას არა აქვს ხელმოწერაზე უარის უფლება.

- პარლამენტს უფლება არა აქვს დაიწყოს კონსტიტუციის შეცვლის პროცესი თავისი უფლებამოსილების პირველი და ბოლო 6 თვის განმავლობაში, აგრეთვე, თუ იგი დათხოვნილია.

- გარდამავალ დებულებებში უნდა ჩაიწყოს, რომ კონსტიტუციის გადასინჯვისათვის დადგენილი წესები არ გავრცელდება აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკისა და ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სტატუსის განსაზღვრასთან დაკავშირებულ კონსტიტუციურ ცვლილებებზე. ამ ცვლილებათა მიღების წესი უნდა განისაზღვროს სპეციალური კანონით, არსებული პრობლემის პოლიტიკური გადაწყვეტის პროცესში მიღწეული შეთანხმების შესაბამისად.

სულიერება

წინდა ცოტნე დღიანი – საქართველოსთვის თავდადებული

12 აპრილს სპარტოველს წინდა მართლმადიდებლური სამოციქულო ეკლესია იხსენიებს საქართველოსთვის აღმსარებელსა და თავდადებულს წინდა ცოტნე დღიანს, რომელიც იყო „ქატი პატროსანი და სათნოებანი და ბრძოლასა შინა სხელოვანი“.

ცოტნე დღიანის ბიოგრაფია ყოველთვის სარწმუნოების, სიყვარულისა და თავდადების გაგებით იყო და მართლმადიდებელი ეკლესიაში პატივს მიაკებებს წინდას.

გიული ლიპარტიანი

ტესტი

წუთი ოქროზე კვირფასია?

უახსრეთ ტესტის შედეგებს და განიხილეთ, შედეგად თუ არა უნარინად განაწილეთ საკუთარი დრო.

1. საშუალო დღეებში დილით დგებით:

ამ რეგულაციას კი მალევე უნდა დაიბნეოთ.

ამ დროს მათ მანამდე, სანამ მალევე დაიბნეოთ.

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, გიყვარეთ ცოტა პირობითი ნივთებით.

2. ტელეფონი და ტელევიზორი თქვენთვის:

ამ საუკეთესო შემთხვევაში არიან.

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ მდგომარეობაში არიან, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი.

3. კვლევა სამსახურიდან თქვენს დასაწყის დღეებში გინახავთ. თქვენს კი სწორად ამ დღეს სხვა გეგმები

გამოდით. როგორ მოიქცევით?

ამ წინდა დღიანის დროს უნდა.

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

კარგად.

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

ამ დროს მათ უნდა დაიბნეოთ, რისთვისაც ფულსაც კი იხდი!

დღის კალენდარი

12 აპრილი

სწინებავს აღმსარებლის ცოტნესი, სპარტოველისთვის თავდადებული (დღიანი, XIII; 70-თაბანთა მოციქულთა: შილასი, სილოვანესი, კრისპანტისა, ეპენეტოსი და ანდრონიკოსი (ქ; მოწამისა იონანე მხედრისა (ქ; მოწამითა: პოლიქრონისა, გაბრილონისა ეპისკოპოსისა, პარმენ, ელიმ და ძრისოტელ სუცნეთა, ლუკა და მუკო დიაკონთა, ანდონი და სენისი სპარსეთის მთავართა და მოწამითა ოლიმპისა და მადონისი (დღიანი, 25); გლვდელმოწამისა ვალენტინა (უალენტინა ეპისკოპოსისა და სათნო მოწამითა მისთა მოწამითა: პრკოპიუსისა, ეფიზინსა და აპოლონისა და მართლისა აპუსტოლისა (დღიანი, 273).

ამ დღის 05.06 ჩაბნევა 20.06

ამ დღის 07.52 ჩაბნევა 20.04

დაიბადნენ:

1827 – გიორგი მართლმადიდებელი, ძველმოქმედი, მეცენატი, საზოგადო მოღვაწე. გარდაიცვალა 1901 წელს.

1887 – ერიკ შრედინგერი, ავსტრიელი ფიზიკოს-თეორეტიკოსი, ნობელის პრემიის ლაურეატი. გარდაიცვალა 1961 წელს.

1904 – ალექსანდრე როგანოვი, რუსეთის ინჟინერ-მშენებლის ნიკოლოზ გიორგის ერთგული ვაჟი. გარდაიცვალა ოჯახთან ერთად დასკრითხა 1918 წელს.

გარდაიცვალნენ:

1827 – როგანტი პერსი, შოტლანდიელი პოეტი.

1827 – უილიამ გლიბი, ინგლისელი პოეტი.

1848 – ჯორჯ სტივენსონი, შოტლანდიელი ინჟინერი.

1900 – ვილჰელმ სტრინცი, მსოფლიოს პირველი ოფიციალური ჩემპიონი ტაფლაში.

1921 – პიოტრ გოგოლინი, რუსი მწერალი, რომელმაც ხმარებაში შემოიღო სიტყვა „ინტელიგენცია“.

1955 – თომას მანი, გერმანიის მწერალი, ნობელის პრემიის ლაურეატი.

მოვლენები:

1121 წელი – განიხილეთ დიდი მონღოლთა ზარბაზნი ქართლზე და თურქ-სელჩუკთა შორის. დავით აღმაშენებელმა სასტიკად დაამარცხა თურქთა კოალიციური ლაშქარი და ზრდისწინადაც გააძევა მოიქცა.

1492 წელი – ქრისტოფერ კოლუმბოს აღმოაჩინა კანარის კუნძულები.

1851 წელი – ამერიკელმა ისააკ ჰინტონმა დააარსა ფინანსური კორპორაცია.

1877 წელი – ამერიკელმა თომას ედისონმა შექმნილი ხარისხი პირველად ჩაიწერა მელოდია.

1914 წელი – დიდმა ბრიტანეთმა ომი გამოუცხადა ავსტრია-უნგრეთს.

1928 წელი – ამსტერდამში დასრულდა IX ოლიმპიური თამაშები.

1972 წელი – ამერიკის ჯარებმა დატოვეს ვიეტნამი.

2000 წელი – ბარაკ ობამამ დაიწყო რუსეთის წყალქვეშა ატომური ფლოტილის ფლაგმანი „კურსკი“. დაიწყო 118 მიწვევა.

დღის საინფორმაციო დღეები

მასწავლებელი – ინდიელის დღე.

ჩრდ. ირლანდია – ორანის დღე.

ზამთარი – სასტუმრო დღის დღე.

ტაილანდი – დედოფლის დაბადების დღე.

კუბა – სახალხო გამარჯვების დღე.

ზინგაბა – არმიის დღე.

გეორგიანი

გაზეთის შემდეგ ნომერი გამოვა შაბათს, 14 აპრილს

კალრი

Table with exchange rates for various currencies and gold prices. Columns include currency type and rate.

Table with weather forecasts for different regions. Columns include region name and temperature range.

ანაკლოტები

ვიზიტის დასრულება. სიბერე მოითხოვს. კოლონიალიზმის დასრულება. გერმანია ტიპის სიბერე მოითხოვს, მის კოლონიალიზმს დასრულება.

– აბა, ერთი საჩუქრის წიგნიც მოგიტე! – მრის-სანა სანით უთხრა გამომცემელს.

– რად გინდათ?

– ყველა სიბერის კოლონიალიზმს რომ აწერია, მოწვევა კლავსო, რად იტყვებო? უკვე ხუთი წელიწადია ყოველდღე ვყიდულობ სიბერის სიბერე-რისთვის, მაგრამ რომ არ კვდება?!

რუსეთმა კიდევ ერთხელ დაუშვა სიბერის საზღვარი, რომ იყო და არის უმდიდრესი ტორფის საბადოების ძველანა.

თანდათან ნათელი ხდება, რომ მიხილ სიბერის, 2008

წლიდან მოყოლებული, ადგილს უთხოვს პრემიერ-მინისტრს 2012 წლისთვის.

ვუსურვოთ ბატონ მიხილს, რომ 2012 წელს საზღვარი არ დაეწვას!

– გე ეს სიბერის ნაწილი გაქვს. ამიტომ გირჩევთ, რომ გიორგი მოქმედების შემდეგ სასწრაფო წახვიდეთ.

– რატომ გინდათ გიორგის შემდეგ?

– იმიტომ, რომ პირველის შემდეგ გარდაიქმნება წარმოდგენილი რიგითი.

გლვდელმა გერმანმა სტოპა, ახალი ეკლესიის გზა-გადასასვლელის ფულით შეგვიძინეთო.

– 50 ათას დოლარს ვაძლავ – გავიწვევ გამოეხატა მის თხოვნას მთელს ძალაში ცნობილი მხარე.

– თუცა ძალიან გვიყვარს, მაგრამ ასეთი ბიზნისი ფულს არ ავიღებთ, – უახსრს გლვდელმა.

– აიღებთ, მაგარ, აიღებთ, – განსმა დარბაზიდან მხარეების ხმა, – ეს სიბერე ფულია!

Advertisement for Sakartvelos Respublika. Includes contact information, address, and services offered.